

Martin Luther

M A G N I F I C A T

(Chválospev Márie)

Preklad: Irma Maria Danielisz, Ladislav Lencz
Úvodné slovo: Juraj Feník a Ondrej Prostredník

POZNÁMKY K PREKLADU

Preklad je vyhotovený z nemeckého textu vydaného v Martin Luther Studienausgabe, Evangelische Verlagsanstalt Berlin, 1979, str. 312-365, s prihliadnutím na preklady do súčasnej nemčiny, angličtiny a maďarčiny.

Za jazykovú stránku prekladu zodpovedajú autori prekladu.

Biblické citáty sú podľa Slovenského ekumenického prekladu 2008. Kde vzhľadom na kontext bolo potrebné použiť iný preklad, je to uvedené v zátvorke nasledovne:

SLK preklad Slovenskej (katolíckej) liturgickej komisie;

ECAV preklad pripravený komisiou ECAV, vydala SBS 1991;

PP preklad prispôsobený (Lutherovmu textu).

Výnimkou je Lutherov preklad Magnificat: je charakteristický pre chápanie tohto chválospevu, preto je preložený z jeho spisu.

Čo sa týka skratiek biblických kníh, sú použité skratky uvedené v citovanom prelade Písma.

Ďalšie skratky:

Mang Anglický preklad Lutherovho výkladu Magnificat

Mma Maďarský preklad Lutherovho výkladu Magnificat

Mšt Študijné vydanie Lutherovho výkladu Magnificat

Publikované v januári 2011 elektronicky ako súčasť Testimonia Theologica - internetový časopis Evanjelickej bohosloveckej fakulty Komenského univerzity v Bratislave, ISSN 1337-6411

peer reviewed by: Doc. ThDr. Ján Grešo a Mgr. František Ábel, PhD.

Nám všetkým

spievala Mária svoj chválospev, aby sme ho spievali s ňou. Parafrazou vzletných slov samotného Luthera uvádzam tento krátky úvod k novému prekladu Lutherovho komentára na *Magnificat*. Publikovanie tohto prekladu sprístupní slovenskému čitateľovi fascinujúce dielo Martina Luthera—jeden z najušľachtilejších kvetov nemeckej mystiky, ako ho označil evanjelický teológ Martin Wernisch. Za ich námahu a nadšenie pri práci na preklade tohto diela si jeho autori, Irma Maria Danielisz a Ladislav Lencz, zaslúžia obdiv. Nebojím sa hneď v úvode tvrdiť, že čitateľ, ktorý príde do kontaktu s Lutherovým komentárom po prvý krát, v ňom objaví cenný a inšpiratívny zdroj pre vlastnú spiritualitu, plný nečakaných a podnetných pohľadov. Jedným dychom sa odvážim dodať tvrdenie, že pre otvoreného čitateľa prvý kontakt s Lutherovým komentárom nebude posledným. A sériu úvodných tvrdení zakončím vyjadrením presvedčenia, že Lutherove príležitostné kritické výpady voči kruhom katolíckej hierarchie neodradia katolíckeho čitateľa od opätovného návratu ku komentáru, ktorého hodnota a aktuálnosť ho povznesie nad líniu konfesijného rozdelenia medzi denomináciami.

Ako exegeta musím vyznať svoje prekvapenie zo stretnutia s nečakanými teologickými argumentáciami a exegetickými zvratmi, ktorými je preplnený Lutherov komentár. Tieto znamenali pre mňa najaktraktívnejšiu časť čítania a zostanú lákavou materiálou pre budúce kázanie či osobné uvažovanie. Nehovorím len o Lutherovej nápadnej schopnosti ilustrovať svoju interpretáciu rozmanitými a jeho argument podporujúcimi citátmi z iných častí Písma, ale hlavne o spôsobe argumentácie, ktorému je cudzia frázozitosť a ošúchanosť. Dovolím si uviesť niekoľko príkladov. Podľa Luthera je Boh ten, kto hľadá do hĺbky, čím sa odlišuje od človeka, ktorý túži stále hľadiť nahor. Pretože je Boh na najvyššom mieste, nemôže hľadiť vedľa seba alebo nad seba a tak musí hľadiť nadol. Následne Luther argumentuje, že Boh tým lepšie vidí človeka, čím je človek nižšie. Z toho potom ponúka zaujímavý uzáver: Boh nechá človeka občas upadnúť do hriechu, do biedy, pretože v tejto pozícii ho lepšie vidí, môže pozeráť do hĺbky a tak padnutému človekovi pomôcť. Podobný spôsob uvažovania formuje Lutherovo tvrdenie, že iba tí zakúsia pravé Božie skutky, ktorí zažijú útlak a poníženie. Moc zhora sa prejavuje najmä nad tými, ktorí sú úplne dole. Niekde do tejto línie zaradzuje Luther aj postavu Márie, ktorej pokoru vyzdvihuje. Mária je charakterizovaná ničotou a poníženosťou, skromnosťou a nenápadnosťou. Boh na ňu zhladol preto, lebo jeho pohľad a činy smerujú do hĺbín, práve tam kde sa nachádzala skromná služobnica Mária. A toto vyzdvihnutie pokornej Márie Najvyšším je dôvodom pre jej chválospev. V tomto kontexte má svoje miesto aj Lutherova zaujímavá reflexia o kresťanstve. Ako svetom zaznávané a ponížované—podobne ako Mária—leží kresťanstvo v hĺbke, preto naň Boh môže hľadiť a mať nad ním otvorené oči. Moju pozornosť pritiahlo aj Lutherove jednoduché vysvetlenie pokory: byť pokorným znamená pozeráť sa dole, na nenápadné, skromné veci. Podobne ma zaujala aj jeho úvaha o Božej sile. Podľa Luthera táto pôsobí ticho a tajomne; spozorovať sa dá až vtedy, keď vykonala svoje. K zamysleniu privádza aj ďalšia Lutherova poznámka: kde vchádza ľudská sila, tam Božia odchádza. V žiadnom prípade nechcem predstierať, že vymenúvam nosné alebo nejakým spôsobom kľúčové body Lutherovho komentára. Spomínam iba niektoré Lutherove vysvetlenia, ktoré sa mi zdajú aktraktívne vzhľadom na svoju nápaditosť a netradičnosť. Čitateľ komentára bezpochyby objaví pre seba ďalšie. V rámci týchto poznámok sa cítim nútený priznať, že Lutherov komentár môže predstavovať výčitku pre moderných teológov a kazateľov, ktorí sú neustále v nebezpečenstve skĺznutia do frázozitosti a priemernosti.

Z Mariánskeho hľadiska predstavuje Lutherov komentár na *Magnificat* hlavné ťažisko jeho pohľadu na Máriu. Ako *fil rouge* sa tiahne celým komentárom Lutherovo zdôraznenie Máriinej skromnosti, na ktorú Boh odpovedá svojou mocou. Jeho pozitívne vnímanie Márie vyjadruje aj používanie epitetov ako čistá Panna alebo nežná Kristova

Matka.

Historicky je Lutherov komentár adresovaný kniežaťu Johannovi Friedrichovi, ktorému Luther predstavuje Máriin chválospev ako vzor pre vládatelov a inšpiráciu pre vládcov. V tejto optike patrí chválospevu paradigmatická funkcia, ktorá spočíva vo varovaní panovníkov pred opovážlivosťou, sebaistotou a nedostatkom bázne pred Bohom. Okrem cieľa pohroziť vysokopostaveným Luther vníma ďalšie dva ciele chválospevu: posilniť našu vieru a utešiť maličkých. Magnificat teda neapeluje iba na vysokopostavených, ale na všetkých. Každého človeka tento chválospev pozýva uveriť, že Boh ho nevyklučuje, keď koná v histórii svoje veľké skutky. Každý človek sa má v chválospeve nájsť. Pretože tento chválospev, ako aj jeho novopreložený výklad z pera Martina Luthera, je adresovaný

nám všetkým.

Dr. Juraj Feník
Katedra histórie a biblických vied
Teologická fakulta Košice

Štúdium Božieho slova spája

Touto zásadou sa riadi ekumenické hnutie posledných desaťročí. V oblasti exegézy – výkladu textov Písma svätého existuje viacero príkladov dobrej ekumenickej spolupráce. Spomením Evanjelicko-katolícky komentár k Novej zmluve, ktorý v Nemecku vychádza od roku 1975 v spolupráci rímskokatolíckych a evanjelických teológov. Práca týchto odborníkov je vyjadrením presvedčenia, že spoločné štúdium Božieho slova nám pomôže prekonať mnohé skutočnosti, ktoré evanjelikov a katolíkov rozdeľujú. Vyjadrením tohto presvedčenia na Slovensku je práca na ekumenickom preklade Biblie, ktorá bola po takmer dvoch desaťročiach zavŕšená v roku 2007.

Preklad Lutherovho výkladu Magnifikat je významným príspevkom k našej vzájomnej ekumenickej snahe poznať ako evanjelici a rímskokatolíci vykladajú biblické texty. V tomto prípade ide o historický text zo 16. storočia. Jeho čítanie nám však veľmi účinne pomôže pochopiť vývoj a dnešnú podobu evanjelického výkladu tohto významného biblického textu.

Martin Luther písal výklad Magnifikat v dobe plnej napätia. Prácu musel prerušiť kvôli predvolaniu na ríšsky snem do Wormsu (1521). Tam dostal príležitosť reagovať na obvinenia z kacírstva, ktoré voči nemu vzniesol pápež formou kľatby. Snem Luthera vypočul, jeho argumenty však neprijal a pápežskú kľatbu potvrdil ríšskou kľatbou. Lutherova snaha o obnovu cirkvi tu narazila na vážny odpor cisára. Z obavy o jeho život ho priatelia ukryli na hrade Wartburg a Lutherovo verejné účinkovanie muselo načas prestať.

S aplikáciami na túto svoju súčasnosť vysvetľuje Luther jednotlivé kľúčové slová a myšlienky tohto biblického odseku. Preto nás iste niektoré Lutherove formulácie v tomto vysvetlení prekvapia a zarazia. Ak sa však vžijeme do vtedajšej situácie, ako aj do spôsobu vyjadrovania a písania, ktorý bol bežný v 16. storočí, pochopíme aj tie zložité veci v Lutherovom Magnifikate, ktoré nás prekvapujú a zarážajú.

Ale ani toto všetko by nám nemalo brániť zahĺbiť sa do Lutherovej exegetickej práce na týchto krásnych slovách Márie, matky Pána Ježiša. Pozorný čitateľ si tieto stále platné myšlienky dokáže vyabstrahovať z dobového kontextu, ktorým je Magnifikat poznačený. Z Magnifikatu sa môžeme učiť, s akou pokorou a poslušnosťou prijala Mária svoje veľké poslanie. S úctou a uznaním potom môžeme čítať aj ďalšie zmienky o nej v evanjeliách. Táto úcta je vyjadrená aj v tradícii evanjelických chorálov. Hlavne v adventných piesňach nachádzame pretlmočenie tejto úcty vo či Márii do zrozumiteľnej a jednoduchej formy zbožnosti (Tranoscius číslo 10, 12, 13, 20, 21, 22; Evanjelický zpěvník číslo 11, 21; Evanjelický spevník číslo 7, 19, 29).

Je príznačné, že iniciatíva k vydaniu tohto prekladu vyšla zo strany našich rímskokatolíckych bratov a sestier. Úcta k Márii, ktorá je vlastná ich konfesionalnej tradícii ich vedie k tomu, aby sa zaujímali o názory a postoje evanjelikov k nej. Nuž a kde inde začať, ak nie práve pri Lutherovi. Tento krok je pre evanjelikov dvojitou výzvou. Najprv vziať do ruky Lutherov výklad, oboznámiť sa s ním a doplniť tak svoje biblické vedomosti o chválospeve Márie. Zároveň však má viesť k podobnej úprimnej snahe hľadať, čítať a pochopiť rímskokatolícku exegetickú diela.

Pri práci na preklade sa vynorilo množstvo otázok a problémov ako čo najlepšie tento historický text urobiť zrozumiteľným pre dnešného čitateľa. Na viacerých miestach takmer neodolateľne vzniká nutkanie doplniť, vysvetliť, ozrejmiť to, čo Luther napísal. Uvažovali sme aj o možnosti vydať preklad so spoločným kritickým komentárom dnešných

rímskokatolíckych a evanjelických teológov. Nakoniec sme sa však rozhodli pre vydanie bez poznámok. Robíme to v nádeji a s úprimným prianím, aby preklad používali čitatelia predovšetkým v ekumenickom kontexte. Prajeme si, aby sa stal materiálom pre spoločné štúdium Písma v ekumenických skupinách, možno v konfesionálne zmiešaných manželstvách, na biblických hodinách so spoločnou účasťou evanjelikov a rímskokatolíkov. Lebo som presvedčený, že štúdium Božieho slova spája.

Ondrej Prostredník, PhD.

Katedra Novej zmluvy

Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Osvietenému a urodzenému kniežat'u a pánovi, pánu Johannovi Friedrichovi, vojvodcovi saskému, krajinskému kniežat'u durínskemu, markgrófovi z Meissenu, môjmu milostivému pánovi a patrónovi.

Osvietené a urodzené knieža, milostivý pane!

Prijmite, kniežacia milosť, moje pokorné modlitby a služby! Nedávno mi bol doručený list Vašej kniežacej milosti (ďalej: VKM). Z jeho milého obsahu som mal veľkú radosť. VKM som už dávnejšie sľúbil malý výklad chválospevu Magnificat, považoval som to za svoj dlh. Dosiaľ mi v tom bránili neprijemnosti spôsobené mojimi odporcami, ale teraz ho posielam ako odpoveď na list VKM. Za ďalšie otáľanie by som sa musel hanbiť a ďalšie výhovorky by neboli namieste. Brzdil by som mladistvého ducha VKM, ktorý je otvorený pre lásku k Svätému Písmu a bude v tom ešte viac povzbudený a posilnený jeho hlbším poznaním, k čomu želám VKM Božiu milosť a pomoc.

Je to opravdu veľmi potrebné. Také mocné knieža - ak sa zrieka svojvôle a dá sa Bohom milostivo viesť - prináša blaho mnohým ľuďom; naproti tomu mnohým môže uškodiť, ak koná svojvoľne a panuje nemilosrdne. Hoci srdcia všetkých ľudí sú vo všemohúcej Božej ruke, len o kráľoch a kniežatách bolo povedané: „Srdce kráľovo je v ruce Hospodinovej ako vodné toky; vedie ho, kamkoľvek chce.“ (Prís 21,1) .Preto Boh chce vtlačiť svoju bázeň do srdc veľkých pánov, aby sa naučili, že bez jeho zvláštneho vnuknutia nie sú schopní myslieť nič dobré. Činy iných ľudí prinášajú dobro alebo škodu len im samotným alebo malému počtu ďalších. Ale panovníci sú v takom postavení, že môžu škodiť alebo byť na osoh mnohým ľuďom; o to väčšiemu počtu ľudí, o čo ďalej siaha ich vláda. Preto nazýva Písmo zbožných a bohabojných panovníkov Božími anjelmi (1 Sam 29,9), ba i "bohmi" (Ž 82,6). Naopak, kniežatá, ktoré škodia druhým, nazýva levmi, drakmi a divými zvieratami, ktoré sám Boh menuje ako jedno zo štyroch súžení: mor, drahotu, vojnu a divú zver (Ez 14,13-29 a Zj 6,8).

Ľudské srdce je od prírody krehké a naklonené opovážlivosti. A kde sa dostane k moci, majetku a cti, ešte viac bude naklonené k opovážlivosti a sebaistote. Zabudne na Boha a nedbá na svojich poddaných. A pretože má priestor beztrestne konať zlo, vrhne sa na to a stane sa beštou, robí si, čo sa mu zachce. Podľa mena je pánom, ale v skutočnosti je netvorom. Preto dobre povedal mudrc Bias¹: *Pri panovaní sa ukáže, akým je kto mužom.* Poddaní zo strachu pred vrchnosťou nemajú odvahu sa prejaviť. Preto je potrebné, aby sa panovníci, ktorí sa nemusia báť ľudí, Boha sa báli viac ako iní, dobre poznali jeho aj jeho

1 Jeden zo siedmich gréckych mudrcov, žil v 6. storočí pr. Kr.

diela a počínali si starostlivo, ako hovorí svätý Pavol Rimanom (12,8 SLK): „*Kto je predstavený, nech je starostlivý*“. Nuž, v celom Písme nepoznám nič, čo by lepšie poslúžilo v tejto veci ako posvätná pieseň požehnanej Matky Božej. Z nej sa majú poučiť a ju si majú pamätať všetci, ktorí chcú dobre vládnuť a byť takými panovníkmi, ktorí ľuďom pomáhajú. Ona v tomto chválospeve krásne spieva o bázni Božej, o tom, akým je on Pánom a aké diela vytvoril v ľuďoch skromného aj vysokého postavenia. Nech niekto načúva svojej milej, ktorá spieva svetskú pieseň; ale patrí sa, aby túto čistú pannu počúval knieža a pán, keď spieva duchovnú, čistú, spásonosnú pieseň. Je krásnym zvykom, že sa v kostoloch pri vešperách denne spieva tento chválospev, a to v porovnaní s inými piesňami zvláštnym, slávnostným spôsobom. Nech mi táto nežná Božia Matka získa Ducha, aby som jej spev vyložil užitočne a dôkladne. On nech dá VKM a nám všetkým, aby sme z neho vzali spásonosné poučenie a chvályhodný život a vo večnom živote smeli spievať toto večné Magnificat. K tomu nám Boh pomáhaj. Amen.

Týmto sa odporúčam VKM, ponížene prosiac, aby VKM láskavo prijala moje skromné dielo. Vo Wittenbergu, desiateho dňa mesiaca marca roku 1521.

Lukáš 1, 46-55

46 Moja duša vyvyšuje Boha, môjho Pána.

47 A môj duch sa raduje v Bohu, mojom Spasiteľovi.

48 Lebo zhliadol na mňa, svoju nepatrnú služobnicu;

preto ma blahoslaviť budú aj detné deti.

49 Veľké veci urobil so mnou ten, ktorý je mocný

a ktorého meno je sväté.

50 Jeho milosrdenstvo je od jedného pokolenia k druhému

so všetkými, čo sa ho boja.

51 Mocne pôsobí svojím ramenom;

rozptýli tých, čo pyšne zmýšľajú vo svojom srdci.

52 Veľkých pánov pozbavil ich panstva

a povýšil tých, ktorí sú nepatrní a ničím.

53 Hladných nasýtil dobrami

a boháčov nechal naprázdno.

54 Rozpamätal sa na svoje milosrdenstvo

a ujal sa svojho ľudu, Izraela, ktorý mu slúži,

55 ako to sľúbil našim otcom:

Abrahámovi a jeho deťom naveky.

Predhovor a úvod

Aby sme tomuto posvätnému chválospevu náležite porozumeli, treba pamätať na to, že požehnaná Panna Mária - osvietená a poučená Duchom Svätým - rozpráva z vlastnej skúsenosti. Pretože nik nemôže správne porozumieť Bohu ani Božiemu Slovu, ak to nedostal od Ducha Svätého. Nikto však nemôže dostať niečo od Ducha Svätého, ak to nezažije, nezakúsi a nepocíti. Tejto skúsenosti nás učí Duch Svätý akoby vo svojej vlastnej škole; mimo nej sa vyučujú len prázdne slová a plané reči. Takto vyučoval Duch Svätý aj presvätú Pannu. Sama na sebe zakúsila, že Boh v nej spôsobil veľké veci, hoci bola bezvýznamná, nepatrná, chudobná a zaznávaná. A Duch Svätý ju naučil hlbkej múdrosti a dal jej pochopiť, že Boh je takým Pánom, ktorý povyšuje ponížených a ponízuje tých, čo sa vyvyšujú, stručne: láme to, čo je celé a sceľuje to, čo je dolámané.

Boh na začiatku stvorenia vytvoril svet z ničoho, preto ho voláme „Stvoriteľom“ a „všemohúcim“. Pri tomto spôsobe tvorby ostáva aj naďalej. Všetky jeho diela až do konca sveta sú vytvorené tak, že z toho, čo je ničím, malým, nepatrným, biednym, mŕtvym, robí čosi cenné, dôstojné, požehnané a živé. Naopak všetko, čo je cenné, dôstojné, požehnané a živé, robí ničím, bezvýznamným, opovrhnutia hodným, biednym a umierajúcim. Týmto spôsobom nemôže konať nijaké stvorenie, lebo nemôže z ničoho urobiť niečo². Jeho (Božie) oči pozerajú teda do hĺbky, a nie do výšky, ako hovorí Daniel v chválospeve troch mužov v ohnivej peci: „...hľadiš do priepasti, sediac na cherubínoch“ (Dan 3,55 Vulg.), a žalm 138,6: „Hospodin je na výsostiach a predsa hľadí na poníženého, pyšného však zďaleka pozná.“ Práve tak hovorí aj žalm (113,5-6): "Kto je ako Hospodin, Boh náš, ktorý sídli vysoko a hľadí do hlbín neba i zeme?" Ak on je najvyšší a nič nie je nad ním, nemôže hľadiť nad seba ani vedľa seba. Nik mu nie je rovný, preto nevyhnutne hľadí pod seba alebo do seba. Čím hlbšie je niekto pod Ním, tým lepšie ho vidí.

Ale svet a ľudské oči robia práve naopak, hľadia iba nad seba, chcú ísť bezpodmienečne vysoko, ako je to v Prísloviach (30,13): "Je to národ, ktorý pozerá do výšky a ktorého oči smerujú nahor." Toto zakúšame denne. Každý pachtí za tým, čo je nad ním, - za slávou, mocou, bohatstvom, učenosťou, pohodlným životom a všetkým, čo je veľké a vysoké. Kde sú takíto ľudia, na tých sa každý zavesí, utekajú za nimi, radi im slúžia, každý chce byť pri nich, aby ťažili z ich postavenia. Preto nie je náhodou, že je tak málo kráľov a kniežat, o ktorých Písmo píše pochvalne. Nikto však nechce pozeráť do hĺbky, kde je chudoba,

2 Narážka na starú axiómu: "Ex nihilo nihil fit" (Porov. LMang s. 299 pozn. 1)

hanba, núdza, bieda a úzkosť. Od toho každý odvracia oči. A kde sú takíto ľudia, odtiaľ každý uteká, odťahuje sa a hanbí. Nikto ani nepomyslí na to, aby im pomohol, zastal sa ich a pričínil sa, aby sa niečím stali. Takto musia ostať dole, v biednom a opovrhovanom stave. Medzi ľuďmi niet "stvoriteľa", ktorý by z ničoho urobil niečo, ako učí svätý Pavol Rimanom (Rim 2,16): „(Milovaní),...nebudte namyslení, ale majte porozumenie pre nízko postavených.“

Preto jedine Bohu je vlastný pohľad, ktorý vidí krajnú núdzu a biedu; len on je blízko všetkým, ktorí sú v hĺbke, ako hovorí Peter (1Pt 5,5): „Boh sa pyšným protiví, ale pokorným dáva milosť“. A z tohto poznania pochádza láska k Bohu a chvála. Boha nemôže chváliť nik, kto ho predtým nemal rád; ale milovať ho môže len ten, kto ho pozná dôverne a čo najlepšie. Boha však najlepšie spoznáme cez jeho diela, ktoré nám ukázal, ktoré sme pocítili a zakúsili. Keď zakúsime, že Boh hľadá do hĺbky a pomáha chudobným, zneváženým, biednym, nariekajúcim a opusteným, ktorí nie sú ničím, vtedy sa stáva človeku tak srdečne milým, vtedy sa srdce naplní radosťou, poskakuje a plesá od šťastia, ktoré v Bohu zakúša. A tam je potom Duch Svätý, ktorý prostredníctvom takého zážitku v jedinom okamihu nám daroval toto poznanie a radosť.

Preto Boh pre nás všetkých ustanovil smrť, preto položil na ramená svojich milovaných detí a kresťanov kríž s jeho nespočetnými utrpeniami a núdzou. Ba ich niekedy necháva upadnúť aj do hriechu, pretože potom môže pozeráť do hĺbky, môže mnohým pomáhať, vytvoriť mnohé diela, ukázať sa ako pravý Stvoriteľ, aby sme ho poznali ako hodného lásky a chvály. V tom mu svet, žiaľ, neustále bráni svojou krátkozrakosťou. Bráni mu v jeho videní, činnosti, pomoci, láske a chvále, chce ho okradnúť o túto česť, radosť, potešenie a blaženosť. Preto zoslal aj svojho jediného a milovaného Syna Ježiša Krista do týchto hĺbín a na ňom samom názorne ukázal, kam smeruje jeho pohľad, dielo, pomoc, rada a vôľa. Preto Kristus, ktorý to osobitne zakúsil, vyznáva, miluje a chváli Boha naveky, ako hovorí žalm (21,7): „... blažiš ho radosťou z tvojej prítomnosti“ - čo znamená, že ťa vidí a poznáva. O tom hovorí aj žalm (45,18), že svätí v nebi nebudú robiť nič iné, ako chváliť Boha za to, že zhlíadol na nich v hĺbinách a práve tým ho spoznali ako hodného lásky a chvály.

Toto robí vo svojom chválospeve aj nežná Matka Kristova. Učí nás svojím príkladom, svojimi skúsenosťami aj slovami, ako máme Boha poznať, milovať a chváliť. Z toho, že tu s radosným, plesajúcim duchom velebí a chváli Boha, že na ňu zhlíadol napriek jej nepatrnosti a ničote, možno predpokladať, že mala chudobných, bezvýznamných³

3 V origináli je *verachtete*, opovrhovaných. Považovali sme za potrebné - tu aj na iných miestach - v preklade to zmierniť.

a jednoduchých rodičov. Aby sme to kvôli slabším názorne vysvetlili: v Jeruzaleme a iných mestách bezpochyby žili dcéry najvyšších kňazov a radcov, bohaté, pekné, mladé a učené a v celej krajine vážené (tak, ako bývajú i dnes dcéry kráľov, kniežat a boháčov). Ani v Nazarete, v jej domovine, nebola dcérou popredného muža, ale jednoduchého, chudobného občana, ktorý sa netešil ani autorite ani úcte. A ona medzi svojimi susedmi a ich dcérami bola iba jednoduchým dievčatom, ktoré malo na starosti dobytok a domáce práce a bezpochyby nebola ničím viac ako dnešná chudobná pomocnica v domácnosti, ktorá v dome robí všetko, čo jej rozkážu.

Lebo takto prorokoval Izaiáš (11,1-2): „Z Izajovho pňa vzíde ratolesť a z jeho koreňov vyrastie výhonok. Spočinie na ňom Duch Hospodinov“. Kmeň a koreň sú rod Izaiho alebo Dávida, najmä však Panna Mária, ratolesť a výhonok je Kristus. Nuž, ako nemožno predpokladať, ba je neuveriteľné, aby z vyschnutého, takmer zhnitého kmeňa vyrástla krásna ratolesť a výhonok, tak sa nedalo predpokladať ani to, že sa Panna Mária stane matkou takého Dieťaťa. Lebo podľa mojej mienky nielen preto je nazvaná kmeňom a koreňom, lebo sa nadprirodzeným spôsobom v neporušenom panenstve stala matkou, - podobne ako je nadprirodzené aj to, že výhonok vyrastie z odumretého kmeňa. Je tu aj iný dôvod: kráľovský rod Dávidov kedysi rástol a prekvital, za Dávidových a Šalamúnových čias požíval úctu, moc, bohatstvo a veľa znamenal aj pred svetom. Ale keď mal prísť Kristus, kňazi si prisvojili túto úctu, vládli sami a kráľovský rod sa dostal do biedy a opovrhnutia ako mŕtva haluz. Nebolo nádeje ani náznaku, že z neho ešte raz vyjde veľký kráľ. A práve vtedy, keď Dávidov rod bol na tom najhoršie, prichádza Kristus a narodí sa zo zaznávaného rodu, z nenápadnej a chudobnej dievčiny. Výhonok a kvet vyrastá z osoby, ktorú by dcéra pána Annáša alebo Kaifáša nepovažovala za hodnú, aby bola ich poslednou slúžkou. Takto smerujú Božie činy a pohľad do hlbín, tvár človeka a jeho činy len do výšky.

To je teda dôvodom Máriinho chválospevu. Ten si teraz vypočujeme slovo za slovom.

„Moja duša vyvyšuje Boha, môjho Pána“

Tieto slová vychádzajú z vnútorného ohňa a prenikavej radosti, ktoré úplne a vnútorne povznášajú jej myseľ a celú bytosť v Duchu Svätom. Preto nehovorí: „Ja velebím Boha“, ale „moja duša velebí Boha“. Akoby chcela povedať: Božia láska, chvála a radosť preniká moju bytosť a všetky moje zmysly. Už nie som paňou seba, som pozdvihnutá k Božej chvále väčšmi ako by som sa sama dokázala pozdvihnúť. Toto isté zakúšajú všetci, ktorí naplnení božskou sladkosťou a Duchom: viac cítia, ako sú schopní povedať. Pretože

človek z vlastných síl nie je schopný s radosťou chváliť Boha. Skôr je to radostné utrpenie a Boží dar, ktorému nemožno naučiť slovami, ale iba spoznať vlastnou skúsenosťou, ako vraví Dávid v žalme (34,9 PP): „Skúste a vid'te, aký dobrý je Hospodin. Blahoslavený muž, čo sa utieka k nemu.“ Najprv kladie skúsenosť a potom videnie, pretože to nemôže pochopiť, kto to neskúsil a nepocítil; a to dosiahne iba ten, kto v ponížení a núdzi dôveruje Bohu z celého srdca. Preto ihneď pridáva: „blahoslavený muž, čo sa utieka k nemu“, pretože takáto osoba zakúsi Božie pôsobenie na sebe a takto dospeje k citelnej sladkosti a tým k plnému poznaniu a pochopeniu.

Budeme to zvažovať slovo za slovom.

Prvé je: „moja duša“. Písmo delí človeka na tri časti, ako hovorí Pavol (1Tes 5,23): „A sám Boh pokoja nech vás celých posväťí a pri príchode nášho Pána Ježiša Krista nech zachová vášho neporušeného ducha, dušu i telo bez úhony“. Existuje ešte iné delenie každej z týchto troch zložiek aj celého človeka, a to na dva diely, na ducha a telo. Toto nie je delenie podľa prirodzenosti, ale podľa vlastností. Ako sme povedali, ľudská prirodzenosť má tri zložky, ducha, dušu a telo, a všetky tri môžu byť dobré alebo zlé, to znamená duchovné alebo telesné - ale o tom teraz nebudeme hovoriť.

Prvá zložka, duch, je najvyššia, najhlbšia a najušľachtilejšia časť človeka, ktorou je schopný spoznať (fassen) nepochopiteľné, neviditeľné, večné veci. Stručne povedané, v ňom prebýva viera a Božie Slovo. O tom hovorí Dávid (Ž 51,12): „Stvor mi čisté srdce, Bože, obnov vo mne pevného ducha!“ t. zn. úprimnú, pevnú vieru. Naopak, o neveriacich hovorí (Ž 78,37 PP): „svojim srdcom neboli pri ňom, ich duch nebol verný Bohu.“

Druhá zložka, duša, je podľa svojej prirodzenosti ten istý duch, ale nakoľko vykonáva inú funkciu: oživuje telo a pôsobí v ňom; Písmo ju často chápe ako „život“. Lebo duch môže žiť bez tela, ale telo bez ducha nie. Vidíme, že táto zložka bez prestania pôsobí aj v spánku. Jej úlohou nie je poznávať nepochopiteľné veci, ale to, čo rozum môže spoznať a chápať. Svetlom v tomto "dome" je totiž rozum. Ale kde duch, osvetľovaný jasnejším svetlom viery, neusmerňuje svetlo rozumu, nemôže byť bez omylu. Lebo ona (duša) je totiž prislabá na to, aby sa zaoberala Božimi vecami.

Týmto dvom zložkám pripisuje Písmo veľa daností, ako múdrosť a poznanie, múdrosť pripisuje duchu a poznanie duši, ale aj nenávisť, lásku, vášeň, strach a podobne.

Tretou je telo so svojimi údmi. Je nástrojom a orgánom na vykonanie a používanie toho, čo duša pozná a duch verí. Znázorníme to pomocou príkladu z Písma (Ex 26,33n, Ex 40,1). Mojžiš zhotovil postavil stánok zmluvy s tromi oddielmi. Prvé sa volalo „svätyňa svätých“- tam prebýval Boh a nebolo tam svetla. Druhé sa volalo „svätyňa“, tam stál sedemramenný svietnik so siedmimi kahancami. Tretie sa volalo nádvorie a to bolo vonku

na slnečnom svetle. To je obraz kresťana: jeho duch je svätýňou svätých, Boží príbytok v tme viere bez svetla; pretože verí, čo nevidí, necíti, ani nechápe. Jeho duša je svätýňa, tu je sedem svetiel, čiže rozum, schopnosť rozlišovať, poznanie a porozumenie telesných, viditeľných vecí. Jeho telo je predsieň, prístupná každému, takže možno vidieť, čo robí a ako žije.

Teraz prosí Pavol v 1. liste Tesaloničanom (1Tes 5,23): Boh, ktorý je Bohom pokoja, chce nás posvätiť, nielen v jednej zložke, ale úplne a naskrze, aby duch, duša i telo boli sväté. Môžeme uviesť veľa dôvodov, prečo sa modlí týmto spôsobom. Len v krátkosti: keď duch nie je svätý, nič nie je sväté. Svätosť ducha je predmetom najväčšieho zápasu a nebezpečenstva. Spočíva len na holej, čirej viere, veď - ako sme už povedali - duch sa nezaobera pochopiteľnými vecami. Ale teraz prichádzajú falošní učitelia a lákajú ducha von, jeden ponúka skutky, iný spôsob, ako sa stať zbožným. Ak duch nie je opatrný a múdry, ide za vonkajšími vecami a nasleduje týchto ľudí. Obráti sa k vonkajším veciam a spôsobom a domnieva sa, že sa takto stane zbožným, no viera je čoskoro stratená a duch je mŕtvy pred Bohom.

Takto vznikajú rôzne sekty a rády. Jeden je kartuzián, druhý sa stane bosým mníchom; jeden hľadá spásu pomocou pôstu, iný modlitbami, jeden tými, druhý inými skutkami. Sú to všetko z vlastnej vôle zvolené skutky a poriadky, ktoré Boh nikdy neprikázal, sú vymyslené ľuďmi, pričom sa nestarajú o vieru. Stále učia len stavať na skutkoch, a nakoniec stratia jednotu. Každý chce byť najlepší a pohŕda druhým, vystatuje sa a nafukuje sa ako naši observanti⁴. Proti takýmto svätým zo skutkov a nábožne vyzerajúcim učiteľom prosí Pavol a hovorí, že Boh je Bohom pokoja a jednoty. Takíto rozhádaní a nepokojní svätí ju nemôžu mať ani udržať, ak sa nevzdajú "svojej veci" a nestretnú sa opäť v duchu a viere a neuznajú, že tieto veci prinášajú iba roztržky, hriechy a nepokoje; že len viera robí nábožnou, prináša jednotu a pokoj. Takto hovorí Žalm 133,1: „Aké je dobré, aké je milé, keď sú bratia spolu“.

Len vtedy príde pokoj, ak budeme učiť, že nie skutky, nie vonkajšie spôsoby nás robia nábožnými, spravodlivými a blaženými, ale viera čiže pevná dôvera v prisľúbenú a neviditeľnú Božiu milosť, o čom som podrobne hovoril v spise o dobrých skutkoch⁵. Lebo kde chýba viera, tam je množstvo skutkov, ktoré prinášajú nepokoj a nejednotu, a Boh tam nemá miesto. Preto Pavlovi nestačí povedať „vášho ducha, vašu dušu...“, ale: vášho celého ducha. Ako by chcel povedať: nedajte sa pomýliť nijakým učením o skutkoch, veriaci duch ich obsahuje v plnosti. Závisí len od viery ducha. Používa výstižný grécky

4 Observanti sú prísnejšou vetvou niektorých reholí, napríklad františkánov.

5 Vyšiel vo Weimare roku 1520, pozri WA VI, 196-276 (porov. LMang, s. 305, pozn. 5)

výraz "to holokléron pneuma hymon,"⁶ to značí: "vášho ducha, ktorý vlastní celé dedičstvo". Akoby povedal: nedajte sa zviest' nijakým učením o skutkoch, veriaci duch má všetko. Záleží len na viere a na duchu, ktorý vlastní celé dedičstvo. Prosím Boha, aby vás uchránil pred falošnými učeniami, ktoré prostredníctvom skutkov chcú získať dôveru k Bohu. Je to falošný názor, ktorý nestavia svoju dôveru čisto na Božej milosti. Ak sa však zachová duch, vlastníaci plné dedičstvo, potom aj duša a telo môžu ostať bez omylu a zlých skutkov. Kde je duch bez viery, nemôže sa stať, aby duša a celý jej život nešli nespravodlivou a mylnou cestou, aj keby nechýbal dobrý úmysel a zdanlivo správne zmýšľanie, osobná zbožnosť a horlivosť. V dôsledku týchto omylov a falošného „dobrého úmyslu“ aj všetky skutky tela sú zlé a zavrnutia hodné, i keby sa niekto postil až na smrť a konal skutky všetkých svätých. Preto je potrebné, aby nám Boh uchoval v prvom rade ducha, a potom dušu a telo, aby sme nežili a nekonali nadarmo ale stali sa opravdivo svätými, zbavenými nielen verejných hriechov, ale ešte väčšmi falošných a trblietajúcich sa dobrých skutkov.

Toľko na vysvetlenie dvoch slov „duša“ a „duch“, ktoré sa v Písme často vyskytujú.

Nasleduje slovíčko „magnificat“, t.j. „urobiť veľkým“, „vzdvihnúť“, „vysoko si cenit“ toho, kto môže urobiť mnoho a veľkých a dobrých vecí, ako to nasleduje v tomto chválospeve. Podobne ako titul knihy označuje, o čom sa v nej píše, i Mária ukazuje slovom Magnificat, o čom je jej chválospev: totiž o veľkých Božích skutkoch a dielach, na posilnenie našej viery, na útechu maličkých a na pohrozenie vysokopostaveným ľuďom na zemi. Chválospev treba pochopiť a využiť na tieto tri účely, pretože ona nespievala sebe samej, ale nám všetkým, aby sme ho spievali s ňou. A nemožno predpokladať, že pohľad na veľké Božie skutky pohne niekoho k spasiteľnému strachu alebo ho povzbudí, ak nemá vieru, že Boh môže a vie také činy urobiť. Nestačí ani, že veríš, že s inými robí veľké veci a teba z nich vylúči; takto robia tí, ktorí sa vo vedomí svojej moci neboja Boha, ale aj tí, ktorí vo svojom trápení malomyseľne klesajú na mysli.

Takáto viera nestojí za nič a je celkom mŕtva, podobá sa pošetilej idei inšpirovanej nejakou bájkou. Ale ty musíš mať pred očami jeho (Božiu) vôľu bez zakolísania a pochybností, a uveriť, že urobí a chce urobiť aj s tebou veľké veci. Táto viera žije a tvorí, preniká a mení celého človeka; núti ťa, aby si sa obával, ak si vysoko a tešil sa, ak si nízko. A čím si vyššie, tým viac sa musíš obávať; a čím si viac utláčaný, tým viac sa môžeš utešovať, čo nikto z tamtej „viery“ nerobí. Ako sa chceš zachovať v predsmrtných úzkostiach? Tam musíš veriť, že On ti nielen môže a vie pomôcť, ale aj chce; pretože sa musí stať nevyhoviteľne veľký čin, aby si bol vyslobodený od večnej smrti, bol naveky blažený

6 1Tes 5,23

a stal sa Božím dedičom. Taká viera dokáže všetko, ako hovorí Kristus (Mk 9,23); sama postačí, zakúsi Božie skutky a tým aj Božiu lásku, chváli a velebí Boha. Takto človek považuje a vyhlasuje Boha za veľkého⁷.

Boha neurobíme veľkým v jeho prirodzenosti, pretože je nemenný, ale v našom poznaní a vnímaní, t. zn. keď ho vysoko ctíme a považujeme ho za veľkého predovšetkým pre jeho dobrotu a milosť. Preto svätá Matka nehovorí, že „môj hlas“ alebo „moje ústa“, ani „moja ruka“, ani „moje myšlienky“ ani „môj rozum“ či „vôľa“ vyvyšuje Pána. Lebo je veľa takých, ktorí chvália Boha zvučným hlasom, kážu o ňom krásnymi slovami, veľa o ňom rozprávajú, diskutujú, píšú a maľujú, premýšľajú o ňom a svojím rozumom sa snažia k nemu dopracovať. Ďalej sú mnohí, ktorí ho veľbia falošnou nábožnosťou a vôľou. Ale ona hovorí: „moja duša ho veľbí“, to je: celý môj život, bytosť, zmysly a sily zmýšľajú vysoko o ňom, takže je ním uchvátená a v jeho milostivej vôli sa cíti vyvýšená, ako ukáže nasledujúci verš. Na tomto príklade vidíme, že ak nám niekto urobí niečo dobré, celé naše vnútro sa takpovediac obráti k nemu a vravíme: Ó, ako si ho vážim, čo značí: moja duša ho veľbí. O čo viac sme pohnutí, ak zacítíme Božiu dobrotu, ktorá je vo svojich skutkoch nesmierne veľká, takže to nie sú schopné vyjadriť slová a myšlienky! Musí sa dať do pohybu celý náš život i celá duša, ak chce všetko vyspievať a vypovedať, čo v nás žije.

Tu ale stretávame dva druhy falošných duchov, ktorí nemôžu správne zaspievať Magnificat. Prvý druh len vtedy chváli Boha, ak mu preukazuje nejaké dobro, ako hovorí Dávid v žalme (49,19 PP): „Chvália ťa, (len) keď im dobre konáš“. Mohlo by sa zdať, že títo veľmi chvália Boha. Ale nikdy nechcú znášať útlak a poníženie, preto nikdy neokúsia pravé skutky Božie a nikdy nemilujú ani nechvália správne Boha. Svet je teraz plný služby a chvály Boha, spevu, kázní, hry na orgán a písňaly. Prekrásne sa spieva aj Magnificat, je však poľutovaniahodné, že s týmto nádherným chválospevom zachádzame bez zápalu a bez nadšenia; že ho spievame len vtedy, keď sa nám vodí dobre. Ak sa nám nedarí, je skončíme spev a Boha si už nevážime; myslíme, že Boh nemôže alebo nechce pre nás nič urobiť. Preto vynecháme aj Magnificat.

Iní sú ešte nebezpečnejší, odchyľujú sa na opačnú stranu, Božími darmi vyvyšujú seba, nepripisujú ich výlučne Božej добрote. Chcú z nich niečo vyťažiť pre seba, byť v úcte pred inými ľuďmi a byť nimi vážení. Pozerajú na veľké dobro, ktoré Boh s nimi vykonal, pevne sa ho držia, privlastňujú si ho a považujú sa za viac ako tí, čo tieto dary nemajú. Toto je opravdu veľmi ohrozujúci a nebezpečný stav. Božie dary môžu zvádzať k namyslenosti a samolúbosti srdca.

Preto si tu treba povšimnúť aj posledné slovíčko: „Boh“. Mária nehovorí: „moja duša veľbí

⁷ Doslova "robí ho veľkým" - v nemčine gross macht, v latine magnificat; na to nadväzuje ďalšia veta.

seba“ alebo „myslí si o sebe veľa“. Netúži potom, aby si ľudia vážili jej osobu; vyvyšuje jedine Boha, jemu pripisuje všetko. Berie seba a dáva všetko Bohu, od ktorého všetko prijala. Lebo aj keď zakúsila na seba taký úžasný Boží čin, zmýšľala a zmýšľa o sebe tak, že sa nepovyšovala ani nad toho posledného človeka na zemi,. Keby to urobila, bola by padla s Luciferom do pekelnej priepasti. Bola by sa rovnako tešila aj vtedy, keby iná žena dostala od Boha toto veľké dobrodenie. Dopriala by jej to práve tak ako sebe. Cítila sa nehodnou tejto pocty a považovala za hodných iných. Bola by bývala spokojná aj v prípade, keby Boh pred jej očami vzal tieto dobrodenia jej a odovzdal ich inej. Takže vôbec nič si z toho všetkého nenárokovala a všetko prenechala Bohu radostne a v slobode. Je len radostným príbytkom a ochotnou hostiteľkou takého Host'a. Preto si toto všetko navždy dostala. Pozri, toto znamená vyvyšovať jedine Boha: iba jeho si vysoko vážiť a nič si nenárokovať. Z toho vidíme, do akého ťažkého hriechu mohla padnúť, takže nie je menším zázrakom to, že sa zdržala povýšenosti a namyslenosti ako to, že dostala také dary. Predstav si, aké to bolo zázračné srdce! Ako Božia Matka je vyzdvihnutá nad všetkých ľudí a ostáva predsa taká jednoduchá a odovzdaná⁸, že by nepovažovala ani tú najmenšiu slúžku za nižšiu od seba.

Ach my biedni ľudia, ak máme len trochu majetku, moci a cti, alebo ak sme len trochu krajší ako iní, nestrpíme prirovnanie k niekomu menšiemu od seba a čo do nárokov nepoznáme mieru. Čo by sme robili, keby sme oplývali veľkými a výnimočnými darmi?! Preto nás necháva Boh aj chudobných a nešťastných, lebo jeho vzácne dary zneužívame; nie sme schopní myslieť o sebe to isté, čo predtým. Naše sebedomie rastie alebo klesá podľa toho, ako Božie dary prichádzajú alebo odchádzajú. Ale Máriino srdce je v každom čase stále a rovnaké, necháva Boha pôsobiť v sebe podľa jeho vôle a pre seba z toho čerpá len útechu, radosť a dôveru v Boha. Tak by sme mali robiť i my, to by znamenalo správne spievať Magnificat.

A môj duch sa raduje v Bohu, mojom Spasiteľovi

Čo je duch, bolo už povedané: totiž to, čo nepochopiteľné veci prijíma vierou. Preto nazýva Mária Boha svojim Spasiteľom a svojou blaženosťou, čo predsa nevidela a necítila, ale v čo s pevnou nádejou dúfala, že On je jej Spasiteľ a jej blaženosť. K tejto

⁸ Odovzdaná, nemecky gelassen: slovo a myšlienka inšpirovaná nemeckou mystikou. U mystikov ako Eckhart alebo Tauler znamená byť slobodný, "vyprázdnený" od všetkého, čo je stvorené s cieľom, aby sme boli naplnení Bohom. U skorého Luthera znamená vzdať sa vlastnej vôle, aby sme sa čo najlepšie prispôbili Božej vôli. (LMšt, s. 325, pozn. 90)

viere dospela na základe toho, čo v nej Boh spôsobil. Zámerne dodržiava toto poradie, že Boha najprv nazýva svojim Pánom, potom Spasiteľom a nakoniec vymenuje jeho diela. Tým nás učí, že Boha máme predovšetkým milovať a chváliť a nehľadať u neho svoj prospech. Boha ten miluje nadovšetko a správne, kto ho chváli, lebo je dobrý, kto nehľadá u neho iba tú dobrotu, v ktorej má on svoje zaľúbenie a radosť. To je vznešený, čistý a jemný spôsob lásky a chvály, ktorý prináleží tak šľachetnému a jemnému duchu, ako je táto Panna. Nečistí a nepraví milovníci, ktorí sú iba sebci a hľadajú u Boha len svoj prospech, nemilujú a nechvália výlučne Jeho dobrotu, ale hľadajú iba na seba. Len to si všimajú, že Boh je k nim dobrý, prejavuje im On svoju lásku a robí im dobre. Kým, tieto dobrodenia trvajú, cenia si ho vysoko, sú veselí, spievajú a chvália ho. Keď ale Boh skryje svoju tvár a svetlo svojej dobroty stiahne tak, že sa cítia opustení a biedni, prestáva hneď aj láska a chvála. Nedokážu ani milovať, ani chváliť jeho dobrotu, ktorá je skrytá v Bohu, ak ju práve necítia. Tým ukazujú, že nie v Bohu, našom Spasiteľovi jasá ich duch; že to nebola láska a chvála čistej dobroty, ale majú oveľa viac radosti zo spásy ako zo Spasiteľa, viac z darov ako z Darcu, viac zo stvorenia ako z Boha. Takíto ľudia nevedia rovnako znášať dostatok a biedu, bohatstvo a chudobu, ako hovorí Pavol v Liste Filipanom 4,11 n: „Lebo ja som sa naučil vystačiť s tým, čo mám. Viem sa aj uskromniť a viem žiť i v hojnosti.“

O týchto hovorí žalm (Ž 49,19 PP): „Chvália Ťa, kým im dobre robíš“. Akoby povedal: myslia len na seba, a nie na Teba, hlavne že majú od Teba radosť a dobrodenia. Nedbajú o Teba, ako aj Kristus hovorí o tých, čo ho hľadajú (Jn 6,26): „Amen, Amen, hovorím vám: Nehľadáte ma preto, že ste videli znamenia, ale preto, že ste jedli z chlebov a nasýtili ste sa.“ Takéto nečisté, falošné duše poškrvňujú všetky Božie dary a bránia Bohu, takže im nemôže dávať veľa, a nemôže ani pracovať na ich spáse. O tom si môžeme vypočúť pekný príklad: Istá nábožná žena mala videnie, ako pred oltárom sedia tri panny. Počas omše pribehlo k nim od oltára malé pekné chlapčisko. Pristúpilo k prvej panne, bolo k nej priateľské, poláskalo ju a usmialo sa na ňu. Potom išlo k druhej, k tej už nebolo také milé, ani ju nepohládalo, len nadvihlo jej závoj a usmialo sa na ňu. Tretej však nedalo nijaké znamenie priateľstva, ba udrelo ju do tváre, šklbalo ňou a sotilo ju, zaobchádzalo s ňou neláskavo, potom sa vrátilo k oltáru a zmizlo.

Toto videnie takto vysvetlili žene. Prvá panna znamená sebecké duše, pre ktoré Boh musí urobiť veľa dobrého, skôr on musí plniť ich vôľu ako ony jeho vôľu. Tieto sa nechcú ničoho zrieknuť, vždy by chceli mať v Bohu len útechu a radosť; nikdy sa neuspokoja s jeho dobrotou. Druhá znamená duše, ktoré začali Bohu slúžiť, znesú nejaký nedostatok, ale nie sú bez vypočítavosti a sebecka. Z času na čas musí im za to darovať milý pohľad a dať

im pocítiť svoju dobrotu, aby sa tak naučili milovať a chváliť jeho dobrotu. Ale tretia, úbohá Popoluška, nemá nič, iba núdzu a trápenia. Ona nehľadá svoj prospech, uspokojí sa s tým, že Boh je dobrý, aj keby to nikdy nemala pocítiť - čo sa pravda nestáva. Správa sa teda za všetkých okolností rovnako: miluje a chváli Božiu dobrotu bez ohľadu na to, či ju cíti alebo nie, nelipne na jeho daroch, keď sú, a neodpadne, keď nie sú. To je pravá nevesta, ktorá hovorí Kristovi: nie Tvoje veci chcem, ale Teba; nie si mi milší, keď mi je dobre, ani menej milý, keď sa cítim zle.

Takéto duše spĺňajú to, čo napísal Izaiáš (30,21): "Toto je cesta, kráčajte po nej! - hoci ty by si chcel ísť napravo alebo naľavo...". To znamená, že Boha treba milovať stále rovnako a správne, nehľadiť na seba a svoj úžitok. Takého ducha mal Dávid. Keď ho jeho syn Absolón vyhnal z Jeruzalema a keď mu hrozilo, že ako utečenec nebude už viac kráľom a nenájde Božiu priazeň, povedal: (2Sam 15,25n): "Ak nájdem u Hospodina milosť, privedie ma späť a ukáže mi ju (Božiu archu) i svoj príbytok. Ak povie: Nie som s tebou spokojný, nech naloží so mnou, ako uzná za vhodné." Aký čistý duch to musel byť, že sa ani v najväčšej núdzi neprestal milovať Božiu dobrotu, chváliť a nasledovať ju. Takéto zmýšľanie tu prejavuje aj Matka Božia. Hoci je zahrnutá nepredstaviteľnými milosťami, neupína sa na ne, nehľadá v nich svoj prospech, ale zotráva v čistej láske a chvále Božej dobroty, pripravená ochotne prijať, keby jej ich Boh odobral a ponechal ju chudobnú, úbohú a trpiacu nedostatkom.

Nuž, je oveľa ťažšie ovládať sa uprostred bohatstva, slávy a moci ako v chudobe, hanbe a slabosti, nakoľko bohatstvo, pocty a moc sú veľkým pokušením k zlému. O to viac nám treba velebiť zázračne čistého ducha Márie za to, že sa jej dostalo takej nesmiernej pocty a preda sa neupadla do pokušenia. Správa sa, ako by to nevidela, ostáva na rovnej a správnej ceste, drží sa iba Božej dobrotivosti, ktorú nemôže vidieť ani vnímať, nezakladá si na dobrodeniach, ktoré dostala, nehľadá v nich záľubu ani svoj prospech. Preto plným právom a podľa pravdy spieva: „Môj duch sa raduje v Bohu, mojom Spasiteľovi.“

Je to skutočne duch, ktorý sa raduje a jasá vo viere a nie kvôli dobrám, ktoré dostala; teší sa iba kvôli Božej vôli, pre svoju spásu, ktorú poznáva vo viere. Toto sú pravé, pokorné, nezištné, hladné, bohabojné duše, o ktorých si ešte povieme.

Z toho je zrejmé, že svet je teraz plný falošných kazateľov a falošných svätých, ktorí neprestanú kázať chudobnému ľudu o dobrých skutkoch. A hoci sú aj takí, ktorí kážu (pravým, vyššie predstaveným spôsobom) aj o tom, ako majú konať dobré skutky, väčšina káže ľudskú náuku a také ľudské skutky, ktoré sami vymysleli a ustanovili. Preto žiaľ aj najlepší z nich sú ešte tak ďaleko od pravej a správnej cesty, že ľud stále postrkujú nabok (od nej). Učia, že dobre robiť a dobre žiť nemáme čisto kvôli Božej dobrotivosti, ale kvôli

ich vlastnému prospechu. Lebo keby nebolo neba ani pekla a keby si od Božej dobroty nesľubovali žiaden ošoh, nestarali by sa o jeho dobrotu a chválu. To sú egoisti a nájomníci, platení sluhovia a nie deti, cudzí a nie dediči. Robia zo seba modly, ktoré Boh má milovať a chváliť, a robiť im presne to, čo by oni mali robiť jemu. Títo nemajú v sebe nič duchovné, nie Boh je im Spasiteľom, ale jeho dobrá, ktorými im má slúžiť Boh ako nejaký sluha. Toto sú deti Izraela, ktorým na púšti nestačil chlieb z neba, ale chceli jesť i mäso, cibuľu a cesnak. (Nm 11,4 n).

Teraz žiaľ celý svet, všetky kláštory a všetky kostoly sú plné takýchto ľudí, ktorí kráčajú a správajú sa vo falošnom, prevrátenom, nesprávnom duchu a k tomu vedú aj druhých. Vyzdvihujú dobré skutky natoľko, že si myslia, že si nimi zaslúžia nebo, hoci predovšetkým treba kázať a hlásať čistú Božiu dobrotu. A my by sme mali vedieť, že ako Boh z čirej dobroty a bez zásluh našich skutkov dáva nám spásu, tak aj my by sme mali konať naše skutky bez hľadania mzdy a odmeny, robiť ich jedine pre Božiu vôľu, túžiť v nich len po jeho zaľúbení a nestarať sa o odmenu. Tá príde sama od seba aj bez nášho hľadania. Hoci nie je možné, aby neprišla odmena, ak sa snažíme konať z čistého, správneho srdca bez čakania odmeny a úžitku, tak je isté aj to, že Boh nestojí o ziskuchtivé, nečisté duše, takej nepatrí ani odmena.

Aj syn, ktorý je dedič, pomáha otcovi ochotne a bezplatne, pretože mu je otcom. Ak syn pomáha otcovi iba kvôli dedičstvu a majetku, je to nevydarený syn a zaslúži si, aby ho otec odohnal.

**Lebo zhliadol na nepatrnosť svojej služobnice;
preto ma blahoslaviť budú všetky detné deti.⁹**

Slovíčko „humilitas“ tu niektorí preložili ako „pokora“, ako by sa Panna Mária odvolávala na svoju pokoru a chválila sa ňou. To je dôvod, že niektorí preláti nazývajú seba „humiles“ (pokorní), čo je ale veľmi vzdialené pravde. Lebo sa pred Božím zrakom nemôže nik chváliť ani dobrou vecou bez hriechu a bez toho, žeby si spôsobil skazu. Nemáme nič, čím by sme sa pred ním chválili, iba jeho dobrotu a milosť, ktorou nás nehodných obdaroval, aby v nás prebývala Božia láska a chvála a zachovávala nás. Takto nás učia Šalamúnove Príslovia (25,6 n): „Nevystatuj sa pred kráľom a nepostav sa na miesto veľmožov, lebo je lepšie, keď ti povedia: Vystúp sem, než keď ťa ponížia pred urodzeným človekom“.

Ako by sme mohli tejto čistej, spravodlivej Panne pripísať takú opovážlivosť a pýchu, že by sa chválila pred Bohom svojou poníženosťou, ktorá je najvyššou čnosťou! Ved' len pyšný

9 Nemecký preklad tohto verša Luther zmenil oproti prekladu na začiatku svojho spisu.

človek sa považuje za pokorného a chváli sa svojou pokorou. Len Boh môže rozpoznať a posúdiť poníženosť a vydať o nej svedectvo. Ak je človek skutočne ponížený, o svojej poníženosti ani nevie.

V Písme slovo "ponížiť", humiliare, znamená "pokoriť", "zničiť", preto sa kresťania v Písme na mnohých miestach volajú „pauperes, afflicti, humiliati“, to značí „chudobní, skrúšení, pokorení“, ako hovorí žalm (116,10): „Bol som veľmi pokorený“. Takže „humilitas“ označuje bezvýznamnú, nepatrnú alebo biednu osobu alebo takýto stav. Takí sú napríklad chudobní, chorí, hladní, smädní, uväznení, trpiaci a umierajúci ľudia. Taký bol aj ťažko skúšaný Jób, tiež Dávid vo svojom vyhnanstve a Kristus so všetkými kresťanmi v ich tiesniach. To sú hĺbky, o ktorých sme hovorili, že Božie oči hľadia iba do hĺbky a oči ľudí iba do výšky, to značí na to, čo je uznávané, nádherné a čo vyniká - či už ide o osoby alebo postavenie. Takto Písmo (Zach 12,4) volá Jeruzalem miestom, nad ktorým má Boh otvorené oči. To značí, že kresťanstvo leží v hĺbke a je svetom zaznávané, preto naň Boh hľadá a má nad ním oči otvorené, ako hovorí žalm (32,8): „Poradím ti a budem ťa mať na očiach“.

Práve tak hovorí aj Pavol (1Kor 1,27 n): „Čo je pre svet bláznivé, to si Boh vyvolil, aby zahanbil múdrych, a čo je pre svet slabé, to si Boh vyvolil, aby zahanbil mocných; Boh si vyvolil, čo je v očiach sveta neurodzené a opovrhované; áno, vyvolil si to čo nie je, aby zmaril to, čo je, aby sa nik pred Bohom nevystatoval.“ Svet so všetkým jeho poznaním a majetkom považuje za bláznovstvo a dáva nám iné poznanie a iný majetok. Jeho spôsobom je pozeráť do hĺbky na neuznávané veci, preto som slovo „humilitas“ preložil ako "nepatrná, bezvýznamná (osoba)". Z toho vidíme, že Mária chcela povedať toto: Boh zhliadol na mňa ako na chudobné, zabudnuté, bezvýznamné dievča. Mohol nájsť bohaté, vysokopostavené, ušľachtilé a mocné kráľovné, či dcéry kniežat a veľkých pánov. Mohol si vybrať napríklad niektorú z Annášových alebo Kajfášových dcér, ktoré patrili k najvyššie postaveným v krajine, ale jeho čisté, dobrotivé oči zhliadli na mňa. Vyvolil si takú nepatrnú, zaznávanú služobnicu, aby sa nik pred ním nevyvyšoval, že bol alebo je toho hoden. A musím vyznať aj ja, že je to čisto jeho milosť a dobrota; nezaslúžila som si to a nebola som toho hodná.

Dosť sme povedali o tom, že krehká Panna skromného pôvodu a postavenia prišla neočakávane k pocte, že Boh na ňu milostivo zhliadol. Preto sa nehonosí tým, že toho bola alebo nebola hodná, ale len Božou priazňou; jeho nevýslovnou dobrotou a milosťou, ktorá zhliadla na svoju nepatrnú služobnicu a vyznačil ju takou slávou a cťou. Preto jej krivdia tí, ktorí tvrdia, že sa nechválila svojím panenstvom, ale pokorou. Ona sa nechválila jedným ani druhým, ale jedine milostivým, Božím vyvolením. Preto dôraz neleží na slove

„humilitatem“ (poníženosť) ale na „respexit“ (zhliadol). Lebo nie jej pokoru treba chváliť, ale Božie zhliadnutie. Ak nejaké knieža podá ruku chudobnému žobrákovi, netreba chváliť žobrákovu chudobu, ale priazeň a dobrotu kniežaťa. Ale aby sme rozptýlili falošný sebaklam a odlíšili pravú pokoru od falošnej, trochu odbočíme a budeme hovoriť o pokore, pretože tu dochádza k mnohým nedorozumeniam. Pokorou voláme po nemecky to, čo Pavol po grécky volá tapei-nophrosyne. Je to vôľa a náklonnosť k nepatrným veciam, ktoré si ľudia nevážia. Tu nachádzame mnohých, ktorí nosia vodu do studne. To sú tí, ktorí sa radi ukazujú v skromných šatách, v spoločnosti jednoduchých osôb, skromne sa správajú a hovoria, ale s úmyslom, aby ich bohatí, vysokopostavení, učení a svätí ľudia považovali za dobrých a pokorných. Keby vedeli, že si to ľudia nevážia, nechali by to tak. Toto je predstieraná pokora. Lebo ich prefíkané oči pozerajú iba na to, aby "pokora" priniesla odmenu a úspech. Nestoja o skromné veci, ktoré neprinášajú odmenu ani úspech. Preto je pokore koniec, ak neprináša odmenu ani úspech. Títo ľudia nemajú pokoru vo vôli a srdci, ale iba v predstavách, slovách, posunkoch a šatách. Ide im o to, aby boli považovaní za pokorných, no srdce ich ťahá k významným a veľkým veciam, ktoré chcú dosiahnuť pomocou predstieranej pokory. A ešte sa považujú za pokorných a svätých!

Skutočne pokorní nepozerajú na to, čo pokora prináša, ale jednoduchým srdcom pozerajú na skromné veci, radi sa im venujú a ani na um im nezide, že sú pokorní. Ako keď vyviera voda z prameňa, s takou samozrejmou sa správajú skromne, volia skromné slová, miesta, osoby, šaty. Podľa možnosti sa vyhýbajú významným a veľkým veciam, ako píše Dávid (Ž 131,1): „Hospodin, moje srdce nie je pyšné, moje oči nie sú hrdé. Nejdem za veľkými vecami...“ A Jób: „Lebo Boh ponízuje pyšného, ale pomáha človeku pokorného pohľadu.“ (22,29 ECAV) Pocta im prichádza nečakane a povýšenie ich prekvapí, lebo ho neočakávali. So svojím skromným postavením sú jednoducho spokojní a nikdy sa nesnažia o povýšenie. Ale falošne pokorných udivuje, že pocty a povýšenie akosi neprichádzajú. Ich tajná a falošná pýcha nie je spokojná so skromnými vecami, ale túžia sa dostať vyššie a vyššie.

Preto pravá pokora ani nevie o tom, ako som už povedal, že je pokorná. Keby vedela, stala by sa pyšnou z pohľadu na túto peknú cnosť. Ale drží sa skromných vecí srdcom, zmyslami a myslou, nespúšťa z nich oči, s týmito vecami sa zaoberá. A pokiaľ ich má pred očami, nemôže vidieť seba, nezaobrá sa so sebou a ešte menej s vysokými vecami. Preto k nej pocta a povýšenie prichádza nebadane a nachádza ju v myšlienkach, pre ktoré pocta a výška sú cudzie a protichodné. Tak hovorí Lukáš (1,29), že anjelov pozdrav bol v Máriiných očiach udivujúci a ona uvažovala, čo je to za pozdrav, veď také niečo nikdy

neočakávala. Keby bol pozdrav adresovaný Kajfášovej dcére, tá by si nebola pomyslela, aký je to pozdrav, bola by ho bez všetkého prijala a pomyslela by si: ej, to je dobrá vec! a dobre vymyslená.

Naopak, falošná pokora nikdy nevie o sebe, že je pýchou. Keby to vedela, možno by sa stala pri pohľade na túto odpornú neresť pokornou. Ale ona sa drží srdcom, zmyslami a myslou vysokých vecí a tie má bez prestania pred očami. To sú predstavy, ktorými sa zaoberá, a pokiaľ sa nimi zaoberá, nemôže vidieť seba. Preto k nej pocta neprichádza neočakávane, ale v súlade s podobnými myšlienkami; avšak hanba a poníženie ju zasahujú znenazdajky, keď myslí na úplne iné veci.

Preto nič nepomáha, ak sa učíme pokore takým spôsobom, že si pred oči staviame malé, zanedbané veci. Naopak, nik sa nestane pyšným preto, že sa mu stavajú pred oči vysoké veci. Nie obrazy treba zmeniť, ale spôsob videnia. Treba nám tu žiť medzi vysokými vecami, ale ako Kristus hovorí (porov. Mt 5,29, Mt 18,9) oko treba vylúpiť. Mojžiš nehovorí (Gn 3,7), že Adam a Eva po páde videli iné veci ako predtým, ale hovorí, že sa im otvorili oči, takže sa videli nahí; hoci i predtým boli nahí, iba to nevnímali. Takže nie veci, ale nás treba zmeniť, našu dušu i zmysly, pretože potom sa sami naučíme nevšímať si vysokých vecí a vyhýbať sa im, a naopak, vážiť si nízke veci a vyhľadávať ich. To je pokora, ktorá po všetkých stránkach je dobrá, stála a sama so sebou sa nezaobera. Prináša radosť, a srdce ostáva v pokoji, nech už veci stoja a menia sa akokoľvek, či sú vznešené alebo všedné, veľké alebo malé.

Ó, aká pýcha sa môže skrývať pod pokornými šatami, slovami a spôsobmi, ktorých je teraz plný svet. Pyšní pohrdajú sami sebou tak, že nechcú byť nikým nepovšimnutí, pred poctou utekajú tak, že ju očakávajú, vyhýbajú sa vysokým veciam tak, aby ich ľudia prijali, chválili a ich záležitosť vyzdvihli. Ale táto Panna poukazuje na svoju nepatrnosť, v ktorej by ochotne žila a ostávala aj naďalej. Nikdy ani nepomyslela na pocty alebo povýšenie a nemyslela ani na to, že je pokorná. Pokora je vec taká šľachetná a vzácna, že nemôže strpieť sebapozorovanie; to je vyhradené Božiemu pohľadu, ako hovorí Žalm (113,6): „a hľadá do hlbín neba i zeme“. Lebo keby mohol niekto vidieť svoju pokoru, mohol by súdiť seba samého a rozhodnúť o svojej spáse. Boží súd by tým pádom už bol vybavený, keďže vieme, že Boh pokorným daruje spásu. Preto Boh musí vyhradiť posúdenie a uznanie poníženosti sebe, a to tým, že postaví pred naše oči nenáročné veci a v týchto veciach cvičí nás, aby sme pritom zabudli pozeráť na seba. Na to slúži toľké utrpenie, umieranie a nešťastie na zemi, aby sme sa dokázali vzdať falošného spôsobu uvažovania a mali s tým prácu a námahu.

Nuž, zo slovíčka „humilitas“ je jasné, že Panna Mária bola skromným, malým, nenáročným

dievčatkom. Slúžila Bohu a ani nevedela, že jej skromné postavenie je také vzácne pre Boha. To nás môže potešiť, keď sme ponížovaní a prehliadnutí, aby sme nezmalomyselneli, ako by sa Boh na nás hneval. Skôr máme dúfať, že nám práve týmto prejavuje svoju priazeň, ba mali by sme ochotne znášať ponížovanie a pohrdanie. Ustarostení máme byť jedine kvôli tomu, že nevieme prijať nízky stav dosť ochotne a s radosťou; že naše falošné oko nie je dosť otvorené a klame nás tým, že tajne poškuľuje po povýšení alebo samolúbosti, čím sa pokora rozpadáva na trosky. Lebo čo pomôže odsúdeným, že sú na najnižšom stupni, ak tam nie sú ochotne a radi? A vari uškodilo anjelom, že boli vysoko vyzdvihnutí, ak k tomu neboli pripútaní hriešnou samolúbsťou? Stručne povedané: tento verš nás učí pravému poznaniu Boha, pretože poukazuje na to, že Boh s láskou hľadá na nepatrných a opovrhovaných. A kto správne pozná Boha, ten vie, že Boh - ako to bolo vyššie povedané - hľadá na nepatrných, a z takéhoto poznania potom plynie láska a dôvera k Bohu, takže sa mu človek ochotne odovzdáva a nasleduje ho.

O tom píše Jeremiáš (9, 22-23) „Múdry nech sa nechváli svojou múdrosťou, silák nech sa nehonosí svojou silou a boháč svojím bohatstvom. Kto sa však chváli, nech sa chváli tým, že je rozumný a pozná mňa...“. Takto učí aj Pavol (2Kor 10,17): „Veď kto sa chváli, nech sa chváli v Pánovi“. Takto, čistým srdcom chválila Matka Božia svojho Boha a Spasiteľa. Takto ospevovala jeho dobrotivosť, a nepripisovala si nič z jeho darov. Až potom, zachovávajúc správny poriadok, chváli jeho diela a dobrodenia. Lebo, ako už bolo povedané, neslobodno sa pripútať k Božím darom a zmocniť sa ich, ale treba cez ne prenikať hore k Bohu, priľnúť k nemu a vysoko si vážiť jeho dobrotivosť. Až potom ho možno chváliť v jeho dielach, v ktorých nám prejavil toľkú lásku, hodnú milovania, dôvery a chvály. Veď jeho diela početnými dôvodmi aby sme milovali a chválili jeho dobrotivosť, ktorá nad nami vládne.

Mária začína u seba samej a spieva o tom, čo jej urobil Boh. Tým nás učí dvom veciam. Prvá: každý si má všímať, čo Boh koná v ňom, viac ako diela, ktoré koná v druhých. Pretože tvoja spása nebude závisieť od toho, čo robí v niekom inom, ale od toho, ako pôsobí v tebe. Tak je to v poslednej kapitole Jánovho evanjelia (Ján 21, 21n): „Keď Peter videl tohto učeníka, povedal Ježišovi: Pane, a čo bude s týmto? Ježiš mu odpovedal: ...čo ťa do toho? Ty ma nasleduj“. Akoby chcel povedať: Jánove skutky ti nepomôžu, ty sa máš starať o seba a čakať, čo chcem urobiť s tebou. Napriek tomu v terajšom svete vládne hrozné zneužívanie - rozdeľovanie a predaj dobrých skutkov¹⁰. Niektorí opovážliví ľudia chcú pomáhať iným ľuďom, predovšetkým takým, ktorí žijú alebo umierajú bez vlastných

10 Narážka na odpustky, ktoré sa poskytovali aj za peniaze a znamenali odpustenie časných trestov za hriechy, ktoré už boli vo sviatosti pokánia odpustené, a to na základe zásluh Krista a svätých. LMšt, s. 333, pozn. 152

dobrých skutkov, - akoby oni sami mali dobrých skutkov navyše - hoci Pavol v 1. liste Korint'anom jasne hovorí: „... každý dostane odmenu podľa vlastnej práce“ (1Kor 3,8) - teda bezpochyby nie podľa práce niekoho iného.

Dalo by sa strpieť, keby sa modlili za iných alebo prednášali Bohu svoje skutky ako príhovor. Pretože ale zaobchádzajú s nimi, akoby mali čo darovať, je to hanebné podnikanie. A čo je najhoršie, predávajú skutky, o ktorých nemôžu vedieť, či pred Bohom majú nejakú hodnotu. Lebo Boh nepozera na skutky, ale na srdce a vieru, pomocou ktorej s nami spolupracuje. O to sa vôbec nestarajú, stavajú iba na vonkajších veciach a tým zavádzajú seba aj druhých. Ide to tak ďaleko, že ľudí nahovárajú, aby si pri zomieraní navliekli mníšske kutne¹¹ a ubezpečujú ich, že kto umrie v takom posvätnom odeve, ten získa odpustky od hriechov a bude spasený. Teda už nielen pomocou cudzích skutkov, ale i cudzích šiat chcú ľudí zachrániť.

Podľa môjho názoru, ak na to nebudú dávať pozor, zavedie ich zlý duch tak ďaleko, že budú chcieť priviesť ľudí do neba pomocou kláštorných jedál, príbytkov a pohrebov. Chráň Bože, čo je to za očividné tmárstvo? vari mníšska kutňa môže urobiť človeka nábožným a spaseným? Načo potom potrebujeme vieru? Potom buďme všetci mníchmi a umierajme v kutniach! Takým spôsobom by sa už aj kus súkna mohol používať ako mníšska kutňa! Chráň sa, chráň sa pred vlkmi v ovčom rúchu, zvedú ťa a roztrhajú. Uvedom si, že Boh aj s tebou spolupracuje a že si svoju spásu získaš iba skutkami, ktoré vykoná Boh v tebe, nie v druhých. Pozri, takto sa správa aj Panna Mária. Ak pritom prijímaš pomoc aj prostredníctvom príhovorov iných, robíš správne a dobre: všetci sa máme prihovárať jedni za druhých a navzájom si pomáhať. Ale nikto sa nemá spoliehať na skutky druhých a zanedbať Božie dielo v sebe, ale so všetkou usilovnosťou má mať na zreteli seba a Boha, akoby na nebi a na zemi existoval len Boh a on a akoby Boh mal do činenia len s ním samotným. Až potom si môže všímať aj skutky iných.

To druhé, čo nás tu učí (Mária): Každý sa má snažiť, aby bol prvý v oslave Boha, a chválil ho za veci, ktoré koná v ňom aj v druhých. Lebo čítame, že Pavol a Barnabáš oznamovali ostatným apoštolom veci, ktoré s nimi urobil Boh a naopak, apoštoli tie, ktoré urobil s nimi (pozri Sk. 15, 7 n.) To isté urobili, keď sa vzkriesený Kristus zjavil (Lk 24,34n). Tu sa zdvihla potom spoločná radosť a Božia chvála, pretože každý velebil milosti, ktoré dostali druhí, ale v prvom rade tú, ktorú dostal on, hoci aj bola menšia. Nie v daroch túžili byť prví, ale v chvále a láske Božej. Postačil im Boh a jeho dobrotivosť aj vtedy, keď dary čo dostali boli malé, lebo ich srdce bolo čisté a prosté.

Len egoisti pozerajú na druhých krivo a závistlivo, ak vidia, že čo do milostí nie sú najvyšší

11 Luther tento zvyk často spomína. Porov. LMšt, s. 333, pozn. 155.

a najlepší. Hndrú namiesto chvály, ak sú rovnakí alebo menší ako iní. Takto píše evanjelista Matúš 20, 11 n. o tých, ktorí repcú proti pánovi domu, hoci im nespôsobil krivdu, ale preto, že ich pri výplate dennej mzdy postavil na roveň iným.

Dnes nájdeme mnoho ľudí, ktorí Božiu dobrotivosť nechvália, hoci majú toľko darov ako Peter či nejaký iný svätec alebo ten či tamten na zemi. Myslia si, že by aj oni toľko chválili a milovali Boha, keby mali toľko darov. Nevidia, že sú priam zasypaní Božími darmi, ktoré si ani neuvedomujú: že je tu telo, život, rozum, majetok, česť, priateľ, slnko a iné stvorenia. Títo ľudia by nespoznali a nechválili Boha, ani keby mali všetky dary Márie, ako hovorí Kristus v Lukášovi 16,10: „Kto je verný v malom, je verný aj vo veľkom, a kto je nespravodlivý v malom, je nespravodlivý aj vo veľkom.“ Preto si nezaslúžia veľa a veľkých vecí, lebo pohrdajú malými vecami a málom. Keby ale chválili Boha v malých veciach, dostali by aj veľké vrchovatou mierou. Žiaľ hľadia nahor a nie pod seba. Keby sa pozerali pod seba, objavili by mnohých, ktorí nemajú ani polovicu z toho, čo oni, predsa sú úplne spokojní a chvália Boha. Vták spieva a raduje sa z toho, čo vie, a nerepce preto, že nevie rozprávať. Pes radostne skáče a je spokojný, hoci nemá rozum. Všetky zvieratá sú spokojné a slúžia Bohu, milujú a chvália ho. Len chytrácke a sebecké oči človeka sú nenásytné, len človek nie je nikdy spokojný, lebo je nevďačný a pyšný. Chce sedieť hore a byť najlepší, nechce chváliť Boha, ale byť od neho chválený.

Tak čítame, že v časoch kostnického koncilu dvaja kardináli vyšli na koni a videli stáť a plakať pastiera na poli. Jeden z kardinálov, dobrotivý muž, nechcel ho obísť, ale chcel ho potešiť. Podišiel k nemu a opýtal sa, čo ho trápi. Pastier sa ešte viac rozplakal a dlho nepovedal, takže kardinál si začal robiť starosti. Nakoniec sa pozbieral, ukázal na ropuchu a povedal: Preto plačem, že ma Boh stvoril ako skvelé stvorenie a nie neforemné ako nejakého červa. A ja som to dosiaľ nechápal a som mu za to ani neďakoval. Kardinál vstúpil do seba a tak ho to vzrušilo, že spadol z mulice a museli ho odniesť. A kričal: Ó, svätý Augustín, ako pravdivo si povedal, že nevedomí vstanú a zoberú nám nebo. A my s našou učenosťou žijeme podľa tela a krvi.

Poznamenávam, že pastier nebol ani bohatý, ani pekný, ani mocný. Mal však hlboké pochopenie Božích darov a bol za ne nesmierne vďačný, takže v sebe objavil viac, než sám predpokladal.

Mária vydáva svedectvo o prvom Božom diele, o tom, že Boh na ňu zhladal. To je ten najväčší dar, z neho vyplývajú všetky ostatné. Lebo kde Boh obráti k niekomu svoju tvár a zhladne na neho, to je veľká milosť a blaženosť, tam musia nasledovať všetky dary a diela. Tak čítame v 1.Mojžišovej knihe (Gn 4,5), že zhladal na Ábela a jeho obetu. Ale na Kaina a jeho obetu nezhladal. Preto nájdeme v Žaltári veľa prosieb, aby Boh k nám obrátil

svoju tvár a neskrýval ju, aby nás osvietil a podobne. A čo si (Mária) najviac váži, ukazuje tým, že hovorí: „preto ma blahoslaviť budú aj detné deti.“ (Lk 1,48)

Všimnime si tieto slová: nevraví, že jej budú pripisovať veľa dobrého, že budú chváliť jej čnosti, vyzdvihovať jej panenstvo alebo pokoru, alebo spievať pesničky o jej skutkoch. Hovorí len o tom, že Boh na ňu zhlíadol, preto budú o nej hovoriť, že je blažená. To je také čisté vzdávanie chvály Bohu, že čistejšie ani nemôže byť. Poukazuje na Božie zhlíadnutie a hovorí: „odteraz blahoslavenou ma budú nazývať...“ atď. To znamená, od toho okamihu, keď Boh zhlíadol na moju bezvýznamnosť, budem nazývaná blaženou. Toto nie je pochvala Márie, ale Božej milosti voči nej; ona tu ostáva nepovšimnutá, lebo hovorí, že Boh zhlíadol na jej nepatrnosť. Preto sa chváli svojou blaženosťou skôr ako hovorí o veľkých veciach, ktoré jej urobil Boh. Všetko pripisuje tomu, že Boh zhlíadol na jej nepatrnosť.

Z toho sa môžeme naučiť, čo je pravá úcta, ako ju uctievať a ako jej slúžiť. Ako ju máme osloviť? Všímaj si jej slová a naučia ťa, ako sa jej máš prihovoriť. "Blahoslavená Panna a Matka Božia¹², bola si nepatrná, malá a neznáma¹³, ale Boh milostivo a štedro zhlíadol na teba a vykonal na tebe veľké veci. Nebola si toho hodná, predsa Ťa bohatá a štedrá milosť Božia zahrnula darmi. Aká si len šťastná od tej hodiny až do večnosti, lebo si našla takého Boha!"...atď. Nemysli si, že to počuje nerada, ak ju nazveš nehodnou takej milosti. Lebo ona bezpochyby neklamala, keď sama vyznala svoju nehodnosť a bezvýznamnosť, na ktorú Boh nezhlíadol pre jej zásluhy, ale z čistej milosti.

Nerada počúva neužitočných tľchubov, ktorí veľa rozprávajú a píšú o jej zásluhách, pretože tým chcú dokázať svoju výrečnosť a nevidia, že skresľujú Magnificat, Matke Božej pripisujú klamstvo a zmenšujú Božiu milosť. Lebo koľko zásluh jej pripisujú, toľko odlamujú z Božej milosti a zmenšujú hodnovernosť Magnificat. Sám anjel ju pozdravuje len ako „milostiplnú“, že Pán je s ňou a je požehnaná medzi všetkými ženami. Preto tí, čo prepínajú s jej chválou a úctou, nie sú ďaleko od toho, aby z nej urobili modlu; akoby jej cieľom bolo, aby ju uctievali a od nej očakávali dobro. V skutočnosti ona niečo také odmieta a chce, aby v nej chválili Boha. Chce priviesť každého k tomu, aby skrze ňu mal veľkú dôveru v Božiu milosť.

Kto ju chce správne uctievať, nesmie si ju predstavovať samotnú, ale musí ju postaviť pred Boha a hlboko pod Boha a pozeráť sa na jej nepatrnosť, o ktorej sama hovorí. Potom má žasnúť nad prekypujúcou Božou milosťou, ktorá tak štedro a milostivo zhlíadol na nepatrného človeka, ktorý je vlastne ničím, objal ho a požehnal. Takýto pohľad ťa bude

12 Reformátori uznávali titul "Bohorodička" (Theotokos) alebo Božia Matka, ktorý priznal Márii efezský (431) a chalcedonský (451) koncil. Porov. LMšt. s. 336, pozn. 174

13 Doslova "bola si ničím, malá a opovrhovaná (verachtet)".

motivovať, aby si Boha miloval a chválil pre jeho milosti, aby si vyprosival dobré dary od takéhoto Boha, ktorý sa milostivo ujíma nepatrných, opovrhovaných, bezvýznamných ľudí a ich neodmieta. Takto tvoje srdce bude posilnené vo viere, láske a nádeji. Čo myslíš, bude sa jej páčiť, ak pôjdeš k Bohu cez ňu a na jej príklade sa budeš učiť dôverovať Bohu a dúfať v neho, aj keď budeš prenasledovaný a zničený, či už v živote alebo vo smrti? Ona nechce, aby si prišiel k nej, ale aby si cez ňu išiel k Bohu.

Na druhej strane (máš sa) od nej naučiť nevyhľadávať vysoké veci, po ktorých bažia ľudia, keď vidíš, že Boh ani svojej Matke nechcel dať veľké uznanie. Ale umelci, ktorí nám blahoslavenú Pannu maľujú a predstavujú tak, že nevidno na nej žiadnu biedu¹⁴ ale naopak vznešené, vysoké veci; čo iné robia, ako že nás stavajú pred Matku Božiu a nie ju pred Boha? Tým nás robia bezradnými, malomyselnými a zakrývajú pred nami utešujúci obraz milosti, ako sa to robí s obrazmi v pôstnej dobe. Lebo tu neostane nijaký príklad, ktorým by sme sa mohli utešovať, ale ona sa vyzdvihuje nad všetky príklady, pričom by mala byť najlepším príkladom Božej milosti, a rada by ním aj bola. Chcela by povzbudiť celý svet k dôvere v božiu milosť, k láske a k chvále, aby všetky srdcia s plnou dôverou mohli povedať: Ó, blahoslavená Panna a Matka Božia, ako nás Boh potešil cez teba! Milostivo zhliadol na tvoju nehodnosť a bezvýznamnosť, čím nám pripomína, že podľa tvojho príkladu nepohrdne ani nami biednymi, ale milostivo zhliadne na nás.

Myslíš si, že ak Dávid, Peter, Pavol, Mária Magdaléna a ďalší pre veľkú milosť, ktorú im Boh na povzbudenie ľudí nezaslúžene daroval, sú príkladmi, ktoré posilňujú dôveru v Boha a vieru, že by nebola aj blahoslavená Matka Božia rada a ochotne takýmto príkladom pre celý svet?

Ale teraz ním nemôže byť kvôli zbytočným chválorečníkom a tárajom, pretože na základe týchto veršov nepoukážu na to, ako sa v nej spája nesmierne bohatstvo Božie s jej hlbokou chudobou, Božia česť s jej bezvýznamnosťou, Božia dôstojnosť s jej nízkym postavením, Božia veľkosť s jej nepatrnosťou, Božia dobrota s jej bezzásluhovosťou, Božia milosť s jej nehodnosťou. Z toho by vyrástla radosť, láska a dôvera k Bohu, veď za týmto účelom je opísaný život a skutky Márie a všetkých svätých. Ale teraz možno nájsť i takých, ktorí u nej ako u Boha hľadajú pomoc a útechu, že sa obávam, že je dnes viac modloslužby vo svete ako kedykoľvek predtým. No, to je o tejto téme teraz všetko.

Latinské „omnes generationes“ som preložil ako „detné deti“, hoci doslovný preklad je: „všetky pokolenia“. To je ale povedané tak nejasne, že sa tu niektorí pýtali, ako ju budú blahoslaviť všetky pokolenia, hoci predsa Židia, pohania a mnohí zlí kresťania sa jej rúhajú alebo aspoň odmietajú nazvať ju blaženou. Dôvodom toho je, že slovko *pokolenia*

14 Doslova: nič, čo by bolo hodné opovrhovania (nichts verachtetes)

vzťahujú na celé ľudstvo, hoci znamená sled potomstva, ako sa postupne rodia – otec, syn, vnuk a tak ďalej. Každý člen tohto radu predstavuje nové pokolenie, takže Panna Mária nemyslela na nič iné, ako na toto: jej chvála sa prenesie z jedného pokolenia na druhé tak, že nebude čas, v ktorom by nebola velebená. A toto naznačuje, keď hovorí: „Hľa, odteraz...všetky pokolenia“, t. zn.: teraz to začalo a bude to trvať cez všetky pokolenia.

Slovo „makariusi“ má širší význam ako blahoslavenou nazývať a znamená "blahoslaviť" alebo "urobiť blahoslaveným". Nestačí to len povedať, vyjadriť slovami, zohýnaním kolien, sklonením hlavy, sňatím klobúka, zhotovovaním obrazov, budovaním chrámov, čo robia aj zlí, ale robiť to zo všetkých síl a vo všetkej pravde. To sa stane, keď srdce (ako už bolo vyššie povedané) pri pohľade na jej nepatrnosť a Božiu milosť skrze ňu získa radosť a túžbu po Bohu a z celého srdca hovorí alebo myslí: Ó, blahoslavená Panna Mária! Takéto blahoslavenie je jej pravá úcta.

Pretože mi veľké veci urobil ten, ktorý je mocný, a sväté je jeho meno

Tu jednou vetou ospevuje všetky veci, ktoré s ňou urobil Boh, pritom zachováva správny poriadok. V predošlom verši spievala o Božom zhliadnutí a jeho milostivej vôli voči nej; ako bolo povedané, to je tá najväčšia milosť. V tomto verši spieva o Božích činoch a daroch. Boh dáva niektorým mnohé dary a kráľovským spôsobom ich ozdobí, ako Lucifera v nebi. Svoje dary dáva každému, ale to ešte nemusí znamenať, že na nich zhliadol. Jeho dary ostávajú dočasne; ale milosť a zhliadnutie ostáva naveky, ako hovorí Pavol (Rim 6,23): „avšak milostivým darom Božím je večný život“. V daroch dáva to, čo je jeho, ale v zhliadnutí a milosti dáva seba; v daroch prijímame jeho ruku, ale v milostivom zhliadnutí prijímame jeho srdce, ducha, odvahu a vôľu. Preto kladie blahoslavená Panna na najvyššie a prvé miesto zhliadnutie. A nedáva na prvé miesto, že aj detné deti ma budú blahorečiť, lebo mi urobil veľké veci, o čom hovorí tento verš. Na prvé miesto dáva, že zhliadol na ňu bezvýznamnú a na jej ničotu, o čom hovorí predošlý verš. Kde je milostivá vôľa, sú i dary; ale neplatí, že kde sú dary, tam je aj milostivá vôľa. Preto právom nasleduje tento verš po predošlom. Preto čítam v Gn 25,5n, že Abrahám dal deťom svojich vedľajších žien dary, ale Izákovi, pravému synovi zo zákonnej manželky Sary dal celé dedičstvo. Tak chce Boh, aby útechou jeho pravých detí neboli jeho dobrá a dary, nech sú akokoľvek veľké a veľa, či už duchovné alebo telesné, ale jeho milosť a on sám. Pravda, pritom si majú vážiť aj jeho dary.

(Mária) ani nevypočítava Božie dary jednotlivito, ale všetky zhŕňa jediným slovom a hovorí: „urobil so mnou veľké veci“. To značí: všetko je veľké, čo mi urobil. Tým nás učí, že čím väčšia je zbožnosť v srdci, tým menej slov potrebuje. Cíti, že nie je schopná vyjadriť slovami to, čo by chcela a čo by rada povedala. Preto je tých niekoľko málo slov, vnuknutých Duchom, tak veľkých a hlbokých, že ich nik nemôže pochopiť, ak aspoň čiastočne nemá toho istého Ducha. Tým, čo nie sú duchovní a svoje veci vysvetľujú mnohými slovami a veľkým krikom, tieto slová sa zdajú nedostatočné, bez soli a bez chuti. Aj Kristus (Mt 6,7) učí, že pri modlitbe nemáme veľa hovoriť. Toto robia neveriaci, ktorí si myslia, že budú vypočutí pre mnohé slová. Aj v mnohých kostoloch je teraz veľa zvonenia, trúbenia, spevu, kriku a čítania, ale obávam sa, že málo chvály Boha, ktorý chce, aby sme ho chválili v duchu a v pravde, ako to hovorí u Jána (4,23 n.)

Šalamún hovorí v Prísloviach 27,14: „Kto včasráno hlučne dobrorečí bližnému, bude sa to považovať za zlorečenie,“ lebo vzbudzuje podozrenie. Ľudia si môžu pomyslieť, že chce okrásliť zľú vec. Svojou horlivosťou iba škodí veci. Naopak, ak niekto svojho bližného od skorého rána hlasite preklína (nelení a robí to usilovne), možno prispieva k jeho chvále a úcte. Lebo vzbudzuje dojem, že to nemôže byť pravda a že to robí z nenávisti a zloby. Poškodzuje tým svoju vec a pomáha veci bližného. Ak Boha chválime mnohými slovami, krikom a hlukom, robí to dojem, že ho považujeme za hluchého alebo nevedomého, že ho chceme prebudiť a poučiť. Taká mienka o Bohu je skôr pohana a neúcta ako chvála. Pretože ten, kto o Božích činoch v hĺbke srdca správne uvažuje a hľadá na ne s úctou a vďakou, vo veľkom nadšení viac vzdychá než hovorí; slová plynú z jeho úst spontánne (nie sú vyumelkované ani vopred zostavené). Tie slová sú vyliatím Ducha, majú život, ruky a nohy, áno, akoby chcelo hovoriť celé telo, celý život a všetky údy. Toto znamená chváliť Boha v duchu a pravde, to sú slová plné ohňa, svetla a života, ako vraví Dávidov žalm (119, 140): „Pane, tvoja reč je rýdza, tvoj služobník ju miluje“. Podobne vraví ďalší verš (Ž 119,171): „Nech moje pery prekypujú chválou“ - podobne ako vriaca voda kypí a pení, od veľkej horúčavy sa už nemôže udržať v nádobe. Také sú aj slová blahoslavenej Panny v tomto chválospeve: je ich málo, ale sú hlboké a veľavravné. O takýchto dušiach hovorí Pavol (Rim 12,11): „Dajte sa rozohňovať Duchom“ a učí nás, aby sme boli takí.

Veľké veci nie sú ničím iným než to, že sa stala Matkou Božou. Tým jej boli dané toľké a také veľké dobré, že ich nik nemôže pochopiť. Lebo z nich vyplýva všetka úcta, všetka blaženosť a skutočnosť, že je v celom ľudskom rode jedinečnou osobou nad všetkými, ktorej sa nik nevyrovná (v tom), že má s nebeským Otcem dieťa, a aké dieťa! A ona sama nie je schopná ani pomenovať túto skutočnosť, je tak nesmierne veľká, musí sa uspokojiť s tým, že vytrysknú z nej vrúcne slová: sú to tak veľké veci, že ich nemožno vypovedať ani

merať. Preto celú úctu k nej vkladáme do jediného slova, keď ju voláme Matkou Božou. Nik nemôže jej ani o nej povedať nič väčšie, ani keby mal hneď toľko jazykov ako je lístia a trávy, hviezd na nebi alebo piesku v mori. Treba pamätať aj v srdci, čo je to, byť Matkou Božou.¹⁵

Ona to pripisuje čisto Božej milosti a nie svojej zásluže. Lebo hoci bola bez hriechu, táto milosť je taká mimoriadna, že jej nijakým spôsobom nebola hodná. Ako by aj mohlo byť stvorenie hodné, aby bolo Božou Matkou? Hoci rôzni pisatelia veľa tárajú o jej hodnosti k takému materstvu, ja radšej ako im verím jej. Ona hovorí, že (Boh) zhliadol na jej bezvýznamnosť. Boh neodmenil jej služby, ale: „Veľké veci mi urobil“. Urobil to sám od seba, bez môjho pričinenia. Lebo ona na to v živote nikdy nepomyslela, ešte menej sa na to pripravovala ani s tým nepočítala, že sa stane Božou Matkou. Toto poslanstvo k nej prišlo celkom nečakane, ako píše Lukáš. Ale to, čo je zaslúžené, nie je nepripravené na odmenu, ale počíta s ňou a robí to kvôli nej.

Že sa v speve: „Raduj sa, nebies kráľovná“ spieva „koho´s nosiť bola hodná“, a inde: „koho si si zaslúžila nosiť“, to nič nedokazuje. Tie isté slová sa spievajú aj o svätom kríži, hoci drevo to vôbec nemohlo zaslúžiť. Týmto slovám treba rozumieť takto: ak mala byť Božou Matkou, musela byť ženou, pannou z Júdovho rodu a veriť posolstvu anjela, aby bolo možné to, čo o nej vraví Písmo. Ako drevo nemalo inú zásluhu a inú dôstojnosť, ako že bolo súce a Bohom určené byť krížom, tak to, že bola hodná tohto materstva, záležala len v tom, že bola na to súca a k tomu určená. Bola to číra milosť a nie odmena, aby sa neodnimalo z Božej milosti, chvály a úcty, keď z nej dávame priveľa jej. Je lepšie ubrať priveľa jej, ako Božej milosti. Ale jej nemožno priveľa ubrať, pretože bola stvorená z ničoho ako všetky ostatné stvorenia. Ale Božej milosti by sa ľahko mohlo priveľa odobrať. To by bolo nebezpečné. A jej tým neprejavíme žiadnu láskavosť. Treba tiež stanoviť určitú mieru, aby sme neprepínali, keď ju napr. nazývajú Kráľovnou neba. To je síce pravdou, ale to neznamená, že je akousi bohyňou, že ona (sama) môže dávať alebo pomáhať, ako si to myslia tí, ktorí vzývajú viac ju a utiekajú sa viac k nej ako k Bohu. Ona nič nedáva, ale Boh, ako to hneď vysvetlíme.

„Ktorý je mocný“. Mária týmto upiera všetkým stvoreniam všetku moc a silu a pripisuje ju jedine Bohu. Ó, to je veľká odvaha a veľká „lúpež“ od mladého dievčaťa. Ona jedným slovom urobila všetkých mocných bezvládnymi, všetkých velikánov bezmocnými, všetkých mudrcov bláznami; zahanbila všetkých slávnych a pripísala jedine Bohu všetku moc, činy, múdrosť a slávu. Slovíčko: „ktorý je mocný“ hovorí toľko: niet nikoho, kto niečo robí, ale

15 Titul Matka Božia (presnejšie Bohorodička (theotokos) priznal Panne Márii efezský koncil r. 431. Na tomto titule trval Luther až do konca života. Porov. Mang, s. 326, pozn. 26

ako hovorí Pavol¹⁶: „Jedine Boh koná podľa svojho rozhodnutia všetko“. Diela všetkých stvorení sú Božie diela, ako hovoríme vo vyznaní viery: „Verím v Boha Otca Všemohúceho“. Je všemohúci, lebo vo všetkých a prostredníctvom všetkých a vo všetkom pôsobí len jeho moc. Tak spieva aj Samuelova matka Anna (1Sam 2,9): „... lebo nikto nezvíťazí vlastnou silou“; a Pavol (2Kor 3,5): „Nie žeby sme boli schopní sami od seba niečo vymyslieť akoby z nás, ale naša schopnosť je z Boha.“ To je významný výrok a veľa vyjadruje. Odsúva na bok každú nadutosť, opovážlivosť, rúhanie, chvastúnstvo a vyzdvihuje len Boha. Poukazuje na dôvod, prečo treba vyvyšovať Boha samého: lebo On robí všetko. Je to ľahko povedať, ale ťažšie veriť a preniesť do života. Lebo tí, čo to robia v živote, sú pokojní, odovzdaní, jednoduchí ľudia, ktorí si nepripisujú žiadne dielo, lebo vedia, že nepatrí im, ale Bohu.

To je význam týchto slov Matky Božej: V týchto veľkých veciach a dobrodeniach nič nepatrí mne, ale tomu, ktorý sám robí všetko a svojou mocou pôsobí vo všetkom; ten vykonal také veľké veci aj na mne. Slovíčko „mocný“ neznamená tu ticho spočívajúcu moc, aká sa pripisuje pozemskému kráľovi, že je mocný, aj keď sedí a nič nerobí, ale činnú moc a stálu aktivitu, ktorá pracuje a pôsobí bez prestania. Lebo Boh neodpočíva, ale pôsobí bez prestania, ako hovorí Kristus (Jn 5,17): „Môj Otec pracuje doteraz, aj ja pracujem“. Podobne hovorí Pavol Efezanom (3,20): „nad to všetko môže urobiť omnoho viac, ako my prosíme alebo rozumieme“. To znamená: On v každom čase robí viac, ako prosíme, to je jeho spôsob, takto uplatňuje svoju moc. Preto som povedal: Mária nechce byť modlou. Ona nerobí nič, všetky veci robí Boh. Máme ju vzývať, aby Boh kvôli nej dal a urobil, o čo prosíme; tak ako aj ostatných svätých treba vzývať tak, aby dielo ostalo jedine Božie.

Preto k tomu pridáva a hovorí: „a ktorého meno je sväté“. To znamená: tak, ako si neprisvojujem dielo, tak si neprisvojujem ani meno a česť. Pretože jedine tomu prislúcha sláva a česť, kto dielo koná. Je nesprávne, keď iný dielo koná a iný získa preto meno a nechá sa kvôli tomu oslavovať. Ja som iba dielňa, v ktorej pôsobí, ale ja som k dielu neprispela; preto ma nik nemá chváliť alebo mi vzdávať úctu za to, že som sa stala Božou Matkou, ale Boha a jeho dielo treba vo mne chváliť a ctiť. Stačí, ak sa so mnou budú radowať a blahorečiť mi, že si ma Boh vyvolil, aby na mne vykonal svoje dielo. Pozri, ako čisto odvodzuje všetky veci od Boha, ako si neprisvojuje žiadne dielo, žiadnu poctu, žiadnu slávu. Správa sa úplne tak, ako predtým, keď tieto veci ešte nemala, nenárokuje si väčšie pocty ako predtým, nevychvaľuje sa, nevyvyšuje sa, nevykrikuje, ako sa stala Božou Matkou, nevyžaduje úctu, ide a pracuje v dome ako predtým, dojí kravy, varí,

16 Ef 1,11

umýva nádoby, zametá, robí tie malé a všedné veci, ktoré robieva slúžka alebo žena v domácnosti, akoby sa jej tieto nesmierne dobrodenia a milosti ani netýkali. Medzi ženami a susedmi nie je považovaná za nič viac ako bola predtým; ani netúžila po tom, ostala chudobnou občiankou medzi ostatnými. Ó, aké je to čisté srdce, aké krásne ľudské dieťa! Aké veľké veci sa skrývajú pod skromným vonkajškom!. Koľkí sa jej dotkli, rozprávali, jedli a pili s ňou, možno ju nemali za nič a hľadeli na ňu ako na obyčajnú, chudobnú a jednoduchú ženu. Upadli by do paniky, keby o týchto veciach vedeli.

Toto teda znamená: Jeho meno je sväté. Lebo „sväté“ značí oddelené, určené pre Boha, to, čo nikto nesmie chytiť a poškrvniť, ale čo treba mať v úcte. Podobne, „meno“ znamená dobrú povest', uznanie, chválu a úctu. Tak si má každý vážiť Božie meno, nemá sa ho dotýkať, nesmie si ho prisvojovať. Tak sa v Ex 30,25nn. hovorí obrazne o tom, že na Boží rozkaz Mojžiš zhotovil vzácnu, posvätnú masť a bolo mu prísne prikázané, že ňou nikto nemá natrieť svoje telo. To znamená: Božie meno si nikto nesmie pripisovať. Lebo to by znamenalo znesvätiť Božie meno, keby sme sa nechali ctiť a oslavovať alebo nachádzali zaľúbenie v sebe samých a v našich skutkoch a dobrách tak, ako to robí svet a tým Božie meno neustále znesväcuje a zneuctuje. Ale ak diela patria Bohu, jedine jemu patrí aj meno, a všetci, ktorí majú za sväté Jeho meno a nenárokujú si úctu a slávu, tí ho uctieujú správnym spôsobom. Preto týmto spôsobom aj oni budú posvätení.

Ako je napísané v Ex 30,29, táto drahocenná masť bola taká posvätná, že posväcovala všetko, čoho sa dotkla. To znamená: Božie meno vtedy uctieваме správne, ak je nám sväté a keď si neprisvojujeme nijaký skutok, nijakú slávu, nijaké zaľúbenie, potom sa nás On dotýka a posväcuje nás.

Preto tu treba byť ostražitým, veď na zemi nemôžeme byť bez Božích dobrodení a nemôžeme mať bez nich ani dobré meno a česť. Ak nás teda niekto chváli a dáva nám pritom dobré meno, máme tu siahnuť po príklade Matky Božej a byť pripravení odpovedať na to týmto veršom. Poctu i chválu máme užívať spravodlivo a verejne povedať alebo aspoň pomyslieť v srdci: Ó, Pane Bože, dielo, ktoré tu chvália a oslavujú, je tvoje; nech je tak i Tvoje meno. Nie ja, Pane, ale Ty si to vykonal, Ty, ktorý si mocný, robíš všetky veci a tvoje meno je sväté. Takže chválu a česť nemáme odmietaať ako nenáležitú, ani ňou opovrhovať, ako by bola ničím, ale neprijať ju pre seba, ale odniesť ju ako vzácnu a drahú vec do neba tomu, komu patrí. Hľa, toto učí tento verš. Tým je zodpovedaná otázka, ak sa niekto pýta, či nemáme druhým prejavovať úctu. Áno, Pavol nám hovorí, aby sme sa navzájom predbiehali v úctivosti (Rim 12,10). Ale úctu nemá nik prijímať akoby patrila jemu alebo si ju nechávať pre seba, ale posvätiť ju a odniesť Bohu, ktorému patrí, so všetkým dobrom a dielom, z ktorého pochádza táto česť. Lebo nik nemá žiť nedôstojným životom.

Ak má dôstojne žiť, musí tam byť aj česť. Ale ako je dôstojný život Božím darom a dielom, nech je aj dobré meno len jeho, sväté a nie poškrvené záľubou v sebe. To sa modlíme v modlitbe Otčenáš: „Posväť sa meno Tvoje“.

A jeho milosrdenstvo trvá od jedného pokolenia k druhému s tými, čo sa ho boja

Tu si musíme zvyknúť na spôsob vyjadrovania Písma, ktoré „pokolením“ nazýva sled prirodzeného počatia a narodenia, ako sa rodí človek z človeka, ako je vyššie uvedené. Preto je slovo „pokolenie“ nepostačujúce, ale nič lepšie nepoznám. Lebo „pokoleniami“ nazývame čelade a spoločenstvo pokrvných príbuzných. Ale tu to má znamenať prirodzenú postupnosť od otca k detným deťom, takže každý člen postupnosti sa volá pokolením, takže sa domnievam, že by nebol zlý preklad: „a jeho milosrdenstvo trvá od dieťaťa k dieťaťu u tých, čo sa ho boja.“ A tento spôsob reči je veľmi bežný v Písme. Pochádza z Božích slov, ktoré hovorí na hore Sinaj v prvom prikázaní Mojžišovi a všetkému ľudu: „... ja som Hospodin, tvoj Boh, Boh žiarlivý, ktorý trestá viny otcov na synoch do tretieho i štvrtého pokolenia tých, čo ma nenávidia. ale milosť preukazujem tisícom tých, čo ma milujú a zachovávajú moje prikázania“. (Ex 20,5 n).

Mária, keď dokončila spev o sebe a o dobrodeniach od Boha a chválila Boha, prechádza teraz k Božím dielam, ktoré Boh dáva všetkým ľuďom a o nich aj spieva, učí nás správne poznávať Božie diela, spôsoby, prírodu a Božiu vôľu. Veľa vzdelancov a filozofov sa zaoberalo skúmaním toho, kto je Boh, veľa o ňom napísali, jeden tak, druhý onak. Ale všetci sú v tejto veci akoby slepí, nedospeli k správne pohľadu. Pritom najväčšia vec v nebi a na zemi je, aby človek správne poznal Boha, pokiaľ to (aspoň sčasti) dokáže. Matka Božia tu veľmi dobre učí toho, kto jej chce rozumieť; tak ako bolo hore povedané a ako to vidíme na nej. Ako možno lepšie poznať Boha ako z jeho vlastných diel? Kto správne spoznáva jeho diela, ten sa v poznávaní jeho prirodzenosti, jeho vôle, jeho srdca a jeho odvahy nemôže mýliť. A preto poznať jeho diela je veľká vec. A aby sme to zhrnuli: Šesť Božích diel v šiestich druhoch ľudí vypočítava za sebou vo štyroch veršoch. Svet delí na dva diely, v každom rozoznáva tri diela a tri druhy ľudí; jeden diel stojí vždy oproti druhému. Pritom ukazuje, čo Boh robí na oboch stranách, maľuje ho teda tak, že nemôže byť namaľovaný lepšie.

Toto delenie je výstižné a dobre usporiadané. Je založené na mnohých miestach Písma, napríklad na slovách Jeremiáša (9,22-23), kde hovorí: „Múdry nech sa nechváli svojou múdrosťou, silák nech sa nehonosí svojou silou a boháč svojim bohatstvom. Kto sa však chváli, nech sa chváli tým, že je rozumný a pozná ma, lebo ja som Hospodin, ktorý sa

z milúva, na zemi prisluguje právo a spravodlivosť, veď v nich má záľubu.“ Je to krásny text a výborne ladí so spevom Matky Božej. Tu tiež vidíme, že všetko, čo je vo svete, delí na múdrosť, moc a bohatstvo, ale toto všetko relativizuje tým, že si nemáme na nich zakladať, lebo v nich nenájdeme Boha, ktorý v nich nemá záľubu. Oproti nim stavia tri veci: milosrdenstvo, súd a spravodlivosť. „V týchto veciach ma môžete nájsť, hovorí, ja tvorím tieto veci; som k nim blízko; netvorím ich v nebi, ale na zemi, tam ma môžete nájsť. Kto ma poznáva z týchto vecí, ten sa tým môže chváliť a môže si na tom zakladať. Lebo, ak nie je múdry ale v duchu chudobný, je moje milosrdenstvo s ním; ak nie je mocný, ale utláčaný, je tu môj súd a zachráni ho; ak nie je bohatý, ale chudobný a núdzny, je s ním ešte oveľa viac moja spravodlivosť.“

Do „múdrosti“ zahŕňa všetky duchovné dobrá a dary, vďaka ktorým človek môže získať obľúbenosť, dobrú povesť a uznanie, ako to ukáže nasledujúci verš. Sem patrí rozum, múdrosť, vtip, umenie, nábožnosť, čnosť, dobrý život; skrátka všetko, čo je v duši, čo možno nazvať božským a duchovným, - to sú všetko veľké dary, ale nie Boh sám. Do „moci“ zahŕňa vrchnosť, šľachtu, priateľov, dôstojnosť a úctu, či sa už týkajú časných alebo duchovných dobier a ľudu (hoci v Písme sa nikde nehovorí o duchovnej vrchnosti a moci, iba o službe a podriadení) so všetkými právami, slobodami, výhodami atď., čo s tým súvisí. V „bohatstve“ je zahrnuté zdravie, krása, potešenie, sila a všetky vonkajšie dobrá, čo telu prinášajú ošoh. Oproti týmto stoja iné tri skupiny: chudobní v duchu, utláčaní a núdzní čo do vonkajších vecí. Teraz si chcem týchto 6 vecí postupne pozrieť.

Prvé Božie dielo: milosrdenstvo

O tomto hovorí verš: Jeho milosrdenstvo je z pokolenia do pokolenia s tými, čo sa ho boja. Mária začína pri najvyššom a najväčšom, teda pri duchovných a vnútorných daroch; ale ľudia, ktorí ich pripisujú sebe, patria k najnadutejším, najpyšnejším a najneústupnejším na svete. Niet bohatého človeka, mocného pána tak nafúkaného a bezočivého ako taký vševed, ktorý sa cíti a myslí si, že má vo všetkom pravdu, že všetkému rozumie, že je múdrejší ako iní ľudia. Najmä ak dôjde k stretnutiu, kde by mal ustúpiť alebo priznať, že nemal pravdu, je taký bezočivý a bez Božej bázne, že sa odvažuje chváliť, že on sa nemôže myliť lebo Boh stojí pri ňom a ostatní sú diabli. Odváži sa odvolávať sa na Boží súd, a ak má príležitosť a moc, vyrazí hlavou vpred, prenasleduje, súdi, rúha sa, škrtí, rozháňa, a ničí všetkých, ktorí mu protirečia a potom povie, že to urobil ako službu na Božiu česť. Je si taký istý Božej vďačnosti a svojich zásluh pred ním, ako nie sú ani anjeli v nebi. Ó, aká nadutosť! Ó, koľko píše Písmo o takýchto ľuďoch, ako hrozne im vyhráza,

ale oni to cítia menej ako nákova kováča cíti úderý kladiva. Je to vážna vec s ďalekosiahlymi následkami.

O týchto hovorí Ján 16,2: „Prichádza hodina, keď sa každý, kto vás zabije, bude nazdávať, že tým slúži Bohu.“ A podobne Žalm (10,5 n): „Soptí proti všetkým svojim protivníkom. Myslí si: nepohnem sa. Z pokolenia na pokolenie nič zlé ma nestihne.“

Akoby chcel povedať: ja mám pravdu, ja robím dobre, Boh mi dá za to veľkú odplatu atď. Takým národom bol Moáb, o ktorom hovorí Jeremiáš (48,29 n; porov. Iz 16,6): „Počuli sme o pýche Moába, veľmi je pyšný, o jeho namyslenosti a pýche, nadutosti a povýšeneckom srdci. Ja poznám - znie výrok Hospodina - jeho spupnosť...“. Z toho vidíme, že takí ľudia by zo samej nadutosti chceli urobiť viac, ako môžu. Takým ľuďom boli Židia voči Kristovi a apoštolom. Takými ľuďmi boli Jóbovi priatelia, ktorí nadmieru útočili na neho a pritom veľmi chválili Boha. Takíto ľudia nikoho nepočúvajú, nedajú si od nikoho povedať; je nemožné, aby nemali pravdu alebo aby povolili. Len vpred, aj keby kvôli tomu svet mal skončiť v troskách. Písmo nevie takú stratenú čelad' dosť potrestať. Raz ju volá hadom, ktorý si zapcháva uši, aby nepočul, inokedy jednorožcom, ktorého nemožno skrotiť; raz zúrivým levom, raz veľkým balvanom, ktorým nik nepohne, inokedy drakom a všeličím iným (Ž 58,5; Ž 22,22; Ž 7,3; Jer 5,3; Ž 74,13).

Ale nikde nie sú lepšie vymalovaní ako v Jóbovi (40,10 nn a 41,1 nn). Túto čelad' nazýva behemot. Behemah znamená zviera, behemot stádo; to je ľud, ktorý necháva v sebe vládnuť zvierací rozum namiesto Božieho Ducha. Tu ho opisuje Boh, že má oči ako ranné zore, jeho múdrosť je nezmerná; jeho koža taká tvrdá, že si robí posmech z toho, kto do nej strieľa alebo pichá. To znamená: ak sa proti nim káže, vysmieávajú sa z toho, lebo ich právo nemožno napadnúť. Podobne tak sa lepí jedna šupina na druhú, že cez ne neprenikne ani vzduch; tak držia spolu, že k nim neprenikne Boží Duch. Jeho srdce, hovorí Boh, je zatvrdnuté ako kováčova nákova. Je to telo diabla, preto pripisuje diablovej to isté na tom istom mieste. Takým ľuďom je v našich časoch predovšetkým pápež so svojim dvorom, sú ním už dlho; správajú sa tak a ešte horšie ako predtým. Tu niet vypočutia, usmernenia, tu nepomôžu protesty, rada, prosby, hrozby, tu nepomôže vôbec nič, lebo: my máme pravdu. Na tom trvajú, napriek tomu, že niekto inak zmýšľa, hoci by to bol celý svet.

Možno sa ale spýtať: čo s tým? Netreba dodržať právo? Treba sa vzdať pravdy? Nie je prikázané, že pre právo a pravdu treba i zomrieť? Netrpeli svätí mučeníci kvôli evanjeliu? Netrval na pravde sám Kristus? Stáva sa predsa, že takíto ľudia niekedy pred verejnosťou (a ako si oni myslia: pred Bohom) majú pravdu, dobre a múdro jedajú. Odpovedám: je tu čas a potreba otvoriť oči, tu je hlavná ťažkosť, na tom záleží všetko, aby sme správne učili

o práve. Je síce pravda, že kvôli pravde a právu treba všetko vytrpieť a nezaprieť ich, nech je akékoľvek malé to, čo požadujú. Môže sa stať i to, že niekedy majú pravdu, ale to je znehodnotené tým, že právo nevykonávajú správnym spôsobom, nejednajú s bázňou, nepostavia sa pred Boží zrak, myslia si, že stačí, ak je tu právo. majú a chcú pokračovať vlastnou mocou a správajú sa takým spôsobom, že právo premieňajú na nepravosť, aj keby bolo pôvodne právom. Oveľa nebezpečnejšie ale je, ak si iba namýšľajú, že je to spravodlivé a nevedia s určitosťou, ako sa to deje s náročnými vecami, ktoré sa týkajú Boha a jeho práv. Ale chceme hovoriť napred o jednoduchom ľudskom práve; poslužíme si ľahko zrozumiteľným príkladom.

Nie sú peniaze, majetok, telo, česť, žena, dieťa, priateľ atď. dobré veci, ktoré stvoril a daroval nám Boh? Ak sú to Božie dary a nie tvoje – a Boh by ťa chcel vyskúšať, či sa dokážeš vzdať týchto vecí kvôli nemu a priľnúť viac k nemu, ako k takým dobrodeniam; keby ti napríklad poslal nepriateľa, ktorý ti ich úplne alebo čiastočne zobral a tebe spôsobil škodu; alebo keby si o ne prišiel pre smrť alebo nešťastie: myslíš, že by si mal dobrý dôvod zúriť, zlosť sa, získať ich krikom alebo násilím opäť nazad alebo byť netrpezlivý, že ich nebudeš znovu mať? Predpokladajúc, že sú to dobré veci a Božie stvorenia, ktoré on stvoril a ktoré celé Písmo nazýva dobrými, a ty chceš Božie Slovo zachovávať a také dobrodenia telom a životom chrániť a priniesť ich naspäť, alebo aspoň nevzdať sa ich dobrovoľne ani sa ich trpezlivo vzdať: nebolo by to dobré a správne?

Ak tu chceš konať správne, nesmieš ísť hlavou proti múru. Čo teda robiť? Máš sa Boha báť a povedať takto: milý Bože, sú to dobré veci a tvoje dobrodenia, ako vraví tvoje vlastné slovo a Písmo. Ale ja neviem, či mi ich chceš dožičiť. Keby som vedel, že ich nemám mať, nechcel by som ich znovu získať. Ale keby som videl, že ich chceš mať radšej u mňa ako u iného, chcem slúžiť tvojej vôli a získať ich späť i s nasadením života a majetku. Pretože to ale neviem a vidím, že v prítomnej chvíli dovoľuješ, aby mi ich vzali, odovzdávam ti túto záležitosť a chcem čakať, čo mám v tejto veci robiť a byť pripravený ich mať alebo sa ich zriecť.

Hľa, to je správny človek, ktorá sa bojí Boha; tu je milosrdenstvo, aké tu Matka Božia ospevuje. Z toho možno zbadať, z akého dôvodu Abrahám, Dávid a celý izraelský ľud kedysi toľko bojovali a mnohých zahubili. Vychádzali z Božej vôle, boli v bázni a bojovali nie pre majetky, ale pretože to od nich chcel Boh; tak ako to udávajú správy o predchádzajúcom Božom príkaze. Ako vidieť, tento názor nie je v rozpore s pravdou. Pravda hovorí, že v Božom stvorení je veľa dobrých vecí. A práve tá istá pravda hovorí a učí, že máme byť pripravení vzdať sa dobrých vecí a kedykoľvek sa ich vzdať, ak to chce Boh a priľnúť iba k Bohu. Pravda ťa nenúti, aby si si majetky zobral nazad, hoci

hovorí, že sú dobré. Ani ťa nenúti, aby si vravel, že nie sú dobré, ale aby si bol vnútorne od nich slobodný a vyznával, že sú dobré a nie zlé.

Takisto treba zaobchádzať s právom a so všetkými dobrami týkajúcimi sa rozumu a múdrosti. Právo je dobrá vec, je Božím darom, o tom nemožno pochybovať. Samotné Božie Slovo hovorí, že právo je dobré a nik nemá pripustiť, že jeho dobrá a správna záležitosť je nespravodlivá alebo zlá, ani keby kvôli tomu mal zomrieť a stratiť všetko, čo nie je Boh. V opačnom prípade by zaprel Boha a jeho Slovo, ktoré hovorí, že právo je dobré a nie zlé. Chcel by si však kričať, zlostiť sa, zúriť a zadlaviť celý svet, lebo ti bolo také právo odobraté alebo potlačené? Tak, ako robia niektorí, ktorí volajú do neba a spôsobujú všetkým biedu, ničia krajinu a ľudí, naplňajú svet vojnami a prelievaním krvi? Čo ty vieš, či ti chce Boh taký dar a právo ponechať? Je predsa jeho, môže ti to dnes či zajtra zobrať, vonku alebo vnútri, cez nepriateľa či priateľa, ako chce. Skúša ťa, či si ochotný pre neho zrieknuť sa svojho práva, trpieť bezprávie, znášať pre neho zahanbenie a jedine na ňom visieť. Ak si bohabojný a myslíš: Pane, to je tvoje, nechcem to mať, iba ak by som vedel, že mi to chceš dožičiť, nech zmizne, čo zmiznúť má, len ak Ty budeš mojím Bohom. Pozri, potom platí tento verš: „Lebo jeho milosrdenstvo je s tými, čo sa ho boja“, ktorí nechcú robiť nič okrem jeho vôle. Hľa, tu je Božie Slovo dodržané v oboch veciach: najprv, keď vyznáš, že právo, tvoj rozum, tvoje poznanie, tvoja múdrosť a tvoje úmysly sú spravodlivé a dobré, ako o tom hovorí samotné Božie Slovo. A po druhé, keď pre Božiu vôľu rád znesieš nedostatok takých dobier a staneš sa nespravodlivým a zahanbeným pred svetom, ako tiež učí Božie Slovo.

Dve veci sú správne a spravodlivé: svedectvo (o tom, na čo máš právo) a víťazstvo (t. zn. uplatniť svoje právo). Tebe stačí svedectvo, že je dobré a spravodlivé to, čo máš; ak to nemôžeš získať, nechaj to na Boha; tebe prislúcha svedčiť, ale víťazstvo si Boh vyhradil pre seba. Ak chce, aby si aj vyhral, urobí to sám alebo to zariadi bez toho, žeby si vec musel vziať do svojich rúk a vyhraš to spôsobom, na ktorý si nikdy nemyslel ani o ňom nesníval. Ak to nechce, nech ti stačí jeho milosrdenstvo. Ak ti zoberú víťazstvo spravodlivosti, nemôžu ti zobrať svedectvo o ňom. Pozri, musíme sa odpútať: nie od Božích dobrodení, ale od zlého, nezdravého príľnutia k tomu, aby sme ich mohli vo vnútornej slobode užívať alebo sa ich zrieknuť tak, aby sme za každých okolností boli závislí len na Bohu.

Tieto veci by mali poznať kniežatá a vrchnosti, ktoré sa neuspokoja s deklarovaním práva, ale ho uplatňujú bezohľadne, za cenu toho, že robia svet plným krvi a biedy. Myslia si, že robia dobre a spravodlivo, ak si podržia alebo chcú získať spravodlivú vec. Čo iné je to ako pyšný, svojvoľný Moab, ktorý si namýšľa, že má právo na spravodlivý a krásny

majetok a Boží dar, hoci si kvôli svojim previneniam nezaslúži ani to, aby sa postavil pred Božiu tvár, aby ho nosila zem a aby jedol kôrky chleba. Aká zaslepenosť, aká slepota! Kto si zaslúži čo aj najmenšie Božie dobrodenie? A my chceme najvyššie Božie dary, právo, múdrosť a česť nielen mať, ale chceme si ich ponechať a vydobýť aj zas cenu zúrivého krviprelievania a nešťastia. Potom ideme, modlíme sa, postíme, počúvame omšu, zakladáme kostoly s takou krvilačnou, besnou, prudkou vášňou, že by nebolo divu, keby pod naším pohľadom pukali kamene.

Tu vzniká otázka. Nemá teda pán svoju krajinu a ľudí ochraňovať pred nepravosťou, ale byť ticho a dať si všetko vziať? Čo by z toho bolo vo svete? Chcem stručne vysvetliť svoj názor na túto otázku. Svetská moc je povinná chrániť svojich poddaných, ako som to neraz povedal. Preto nosí meč, aby tí, ktorí sa nedržia tohto božského učenia, boli udržiavaní v bázni, aby nechali druhým mier a pokoj. Ona nehľadá v tom svoj úžitok, ale úžitok blížnych a Božiu česť. Aj ona by radšej svoj meč v pokoji odložila na miesto, keby Boh nebol nariadil odporovať zlému, ale tak, aby taká ochrana nespôsobila viac škody ako dobra, aby sa nestalo, že sa zdvihne lyžica a rozšliape sa misa. Je to zlá ochrana, ak sa kvôli jednej osobe privedie do nebezpečenstva celé mesto, alebo ak sa kvôli jednej dedine alebo zámku zničí celá krajina, - iba ak by Boh, ako za dávnych čias, také niečo výslovne prikázal. Rytier zoberie občanovi majetok, a ty vyrukuješ s celým vojskom, aby si potrestal krivdu, a vyplieniš celú krajinu. Kto tu narobil viacej škody, rytier alebo pán? Aj Dávid všeličo prehliadol, ak nemohol trestať bez poškodenia iných. Takto sa musí správať každá vrchnosť. Ale aj občan musí čosi vytrpieť kvôli svojej obci a nemôže žiadať, aby kvôli nemu mali iní veľkú škodu. Nie je to vždy rovnako. Kristus nechcel vytrhať kúkol', aby sa nevytrhala aj pšenica. Ak by sa malo bojovať za každú maličkosť a nič neprehliadať, nebol by nikdy mier, boli by len nepokoje a skaza. Preto právo alebo bezprávie nie je dostatočným dôvodom, aby sa trestalo bez rozlišovania alebo sa vyhlásila vojna. Je však dostatočným dôvodom trestať oprávnene a bez poškodzovania iných. Pán alebo vrchnosť musí prihliadať viac na to, čo slúži celku ako na to, čo slúži jednotlivcovi. Nik sa nestane bohatým otcom rodiny, ak zadlávi hus za to, že jej vyšklbli jedno pierko. Ale teraz nie je čas na to, aby sme sa zaoberali otázkou vedenia vojen.

Tak treba robiť i v Božích veciach, ako sú viera a evanjelium, čo sú najvyššie dobrá, ktoré nikto nesmie zanedbať. Ale právo, náklonnosť, česť, zachovanie a následky týchto vecí treba položiť na váhu a nechať konať Boha, nerobiť si starosti o výhru, ale o svedectvo a ochotne trpieť, keď ma považujú za nespravodlivého, zvodcu, kacíra, bludára, buriča a preto ma celý svet ponižuje, prenasleduje, vyháňa, upaľuje alebo ináč poškodzuje; lebo tu je so mnou Božie milosrdenstvo. Nemožno predsa človeku zobrať vieru a pravdu ani ak

sa mu odníme život; hoci na tomto poli je málo ľudí, ktorí za víťazstvo tak bojujú a tak statočne sa správajú, ako keď ide o svetské veci a práva. Aj takých je málo, ktorí o tom svedčia pravdivo a z presvedčenia. Človek však má žalostiť a nariekať kvôli tým, ktorí utrpia škodu na spáse svojej duše kvôli prehre veci Evanjelia. Áno, človek sa má (pred Božími očami) oveľa viac trápiť a zápať kvôli škody na spáse duší, ako Moabiti kvôli svojim svetským majetkom a právam, ako sme to vyššie spomenuli. Lebo je to žalostné, keď nevíťazí a nevládne Božie Slovo, nie s ohľadom na verných vyznávačov, ale kvôli tým, čo mali byť zachránení jeho prostredníctvom.

Preto vidíme u prorokov, u Krista a apoštolov toľké utrpenie a nárek pre potláčanie Božieho Slova, hoci boli ochotní radostne znášať všetku nepravosť a škodu. Lebo tu je iný dôvod usilovať sa o víťazstvo ako pri iných hodnotách. Hoci sa nik nemá dopúšťať násilia a právo Evanjelia presadzovať búrlivo a nerozumne, ale má sa pokoriť pred Bohom, ak azda nebol hoden toho, aby sa cez neho uskutočnili také veľké veci a všetko odovzdať do jeho milosrdenstva úpenlivými prosbami.

To bolo prvé Božie dielo: že je milosrdný voči všetkým, ktorí sa radi vzdávajú vlastnej mienky, práva, múdrosti a všetkých duchovných dobier a ochotne žijú ako chudobní v duchu.

To sú praví bohobojní, ktorí sa necítia hodní žiadneho dobra, ani toho najmenšieho, ktorí sú radi pred Bohom a svetom nahí a bosí. Ale ak niečo z týchto darov dostali, pripisujú to iba Božej milosti, ktorú dostali bez zásluh, a užívajú ich s chválou, vďakou a bázňou akoby im ani nepatrili. Nehľadajú v nich svoju vôľu, radosť, chválu a česť, ale toho, čím sú. A Mária poukazuje na to, o koľko väčšiu záľubu má Boh v konaní takého milosrdenstva, svojho najkrajšieho diela, ako protikladu trestu. Tým hovorí, že také dielo Božie trvá bez prestania od dieťaťa k dieťaťu v tých, čo sa boja Boha, zatiaľ čo trest trvá iba do tretieho či štvrtého pokolenia a v nasledujúcom verši sa už ani nespomína.

Druhé Božie dielo: rozbiť duchovnú pýchu

Prejavuje moc svojim ramenom; rozptyľuje tých, čo pyšne zmýšľajú vo svojom srdci

Nech nikoho neprekvapí, že som hore preložil: „mocne pôsobí“, a tu: „prejavuje moc“. Urobil som to preto, aby sa dali lepšie pochopiť slová, ktoré sa nevzťahujú na určitý čas, ale hovoria bez časového obmedzenia o Božom spôsobe a jeho dielach, ktoré v každom čase konal, koná a bude konať. Tým chcem povedať: Boh je taký Pán, ktorého skutky idú

tým smerom, že pyšných svojou mocou rozptyľuje a je milosrdný voči tým, čo majú pred ním posvätnú bázeň.

Božím „ramenom“ sa v Písme nazýva jeho sila, ktorou pôsobí bez sprostredkovania stvoreniami. Pôsobí ticho a tajomne, a až vtedy sa dá spozorovať, keď už svoje urobila; táto sila alebo rameno nemôže byť pochopená a spoznaná inak, ako vierou. Preto sa aj Izaiáš sťažuje na to vo verši 53,1, že tomu málo ľudí uverí a hovorí: „Kto uveril nášmu ohlasovaniu? Komu sa zjavilo rameno Hospodina?“. To všetko vyplýva z toho, čo som práve napísal. Odohráva sa to tajomne pri rôznom ponímaní tejto sily. Aj Habakuk (3,4) hovorí: „Z rúk mu vychádzajú lúče, v nich sa skrýva jeho sila“, čo naznačuje jeho veľkú silu. A on predsa hovorí, že jeho sila je v tom skrytá. Ako to teda je?

Ja to vidím takto: ak Boh pôsobí prostredníctvom stvorení, je očividné, kde je moc a kde je slabosť. Z toho pochádza príslovie: Boh pomáha najsilnejšiemu. Teda, ktoré knieža vyhrá vojnu, cez to Boh porazil ostatných. Ak niekoho zožerie vlk, alebo mu ublíži iným spôsobom, stalo sa to cez stvorenie. Tak Boh tvorí alebo ničí jedno stvorenie na úkor druhého. Kto tu leží, ten leží, kto stojí, ten stojí. Ale ak pôsobí sám svojim ramenom, je to inak: tu je niečo zničené, skôr ako si to pomyslíme (a) naopak vytvorené, skôr ako si to pomyslíme alebo to niekto uvidí. Také dielo koná medzi oboma časťami sveta, nábožnou a zlou. Tu necháva nábožných bezmocných a utláčaných, že si niekto myslí, že sú stratení, že je koniec, a práve v tom je tu najsilnejší, úplne skrytý a tajomný. Jeho moc ani tí, ktorí tlak cítia, necítia, ale ju vnímajú iba vierou. Tu pôsobí Božia sila v plnosti, tu Boh koná celou silou svojho ramena. Lebo kde končí ľudská sila, tam nastupuje Božia sila, ak je tu viera a ju očakáva. Keď sa tlak končí, ukáže sa, aká sila pôsobila počas choroby. Pozri, aký bezmocný bol Kristus na kríži a práve tam vykonal svoje vrcholné dielo, ktorým premohol hriech, smrť, svet, peklo, diabla a všetko zlé. V tomto zmysle boli silní všetci mučeníci a zvíťazili, a tak víťazia aj dnes všetci trpiaci a utláčaní. Preto hovorí Joel 4,10¹⁷: „Slabý nech povie: som hrdina!“, ale vo viere, hoci to pocíti, až sa (jeho bezmocnosti) bude koniec.

Naopak, Boh necháva druhý tábor (zlých, pozn. prekl.) rásť a rozmáhať sa. Odťahuje od nich svoju silu a necháva ich z vlastných síl sa nafukovať. Lebo kde vchádza ľudská sila, tam Božia sila odchádza. Ak je mechúr nafúknutý a všetci si myslia, že sú vysoko a zvíťazili, a oni sami sú si istí so sebou a dotiahnu to dokonca, tam urobí Boh do mechúra dierku a je po ňom. Blázni, nevedia, že práve vtedy, keď sa nafukujú a silnejú, Boh ich opúšťa a Božie rameno už nie je s nimi. Preto trvá ich dielo len istú dobu, a potom zmizne ako vodná bublina, ako keby tu nikdy nebola bývala. O tom hovorí Žalm 73,16 nn, kde sa

¹⁷ V iných prekladoch Joel 3,15 - pozn.prekl.

žalmista veľmi čuduje, ako môžu byť zlí takí bohatí, sebaistí a mocní vo svete. Napokon vraví: Nemohol som tomu porozumieť, kým som nevošiel do Božej svätyne a nepochopil, ako skončia. Videl som teda, že ich povýšenie bol sebaklam a práve v tom boli poníženi, že boli povýšení. Ako rýchlo boli zničení, ako rýchlo z nich neostalo nič, ako keby neboli bývali, ako keď sa rozplynie sen u toho, kto sa prebudil. A v Žalme 37,35 sa píše: „Videl som ukrutného bezbožníka, vypínal sa ako zelený strom. Pominul sa. Pozrite, niet ho! Hľadal som ho, ale nenašiel sa.“

Je to nedostatok viery, že nevieme chvíľku počkať, lebo inak by sme tiež videli, že Božie milosrdenstvo je s bohabojnými a Božie rameno s celou Božou silou je proti pyšným so všetkou vážnosťou a mocou. My maloverní päšťou hmatáme po milosrdenstve a Božom ramene, a ak ho necítíme, myslíme si, že s nami je koniec a nepriatelia vyhrali, ako keby nám bola vzatá Božia milosť a milosrdenstvo a jeho rameno bolo proti nám. To má za následok, že nepoznáme jeho diela a nepoznáme ani jeho, jeho milosrdenstvo, a jeho rameno. Lebo On má a chce byť poznaný vierou. Preto musíme zatvoriť zmysly a rozum; oko, ktoré nás pohoršuje, treba vylúpiť a zahodiť. Hľa, tu sú postavené dva Božie skutky oproti sebe, z ktorých sa učíme, ako Boh zmýšľa, že je ďaleko od múdrych a rozumných a blízko k nevedomým a tým, ktorí musia znášať nepravosť. To svedčí o tom, že Boh je láskavý a chvályhodný, čo potešuje dušu, telo a všetky sily.

Teraz sa pozrime na slová: „rozptyľuje tých, čo v srdci pyšne zmýšľajú“. Pokorenie pyšných prebieha tak, ako bolo povedané: práve vtedy, keď sú najchytrejší a plní vlastnej múdrosti, Božia múdrosť im istotne chýba. Ale ako by ich mohol lepšie zničiť ako tým, že ich pozbaví svojej večnej múdrosti a dovolí, aby sa naplnili časným, krátkozrakým a pomínelným poznaním? Mária totiž hovorí: „čo pyšne zmýšľajú vo svojom srdci“, to znamená tých, ktorým sa natoľko páčia ich úmysly, názory a rozum, ktoré nie sú od Boha, ale z ich srdca, že sa im zdajú najspravodlivejšie, najlepšie a najmúdrejšie. Následkom toho sa postaví proti bohabojným, bránia ich úmyslom a právam, zosmiešňujú ich a prenasledujú, len aby sa ich záležitosť zdala správna a obstála. A ak to dosiahnu, vychvaľujú sa a povyšujú sa tak ako to robili Židia voči Kristovi, ale nevideli, že tým bol zničený a utrpel hanbu ich dielo a Kristus bol vyvýšený k najväčšej sláve.

Ako vidíme, tento verš hovorí o duchovných dobrách. Tu poznávame Božie dielo z oboch strán, aby sme na základe toho ochotne prijali chudobu duchom, znášať bezprávie a nechali protivníkom ich pravdu. Veď im to nepotrvá dlho, zasľúbenie je tu príliš silné a božiemu ramenu neuniknú. Musia dole z výšky, do akej sa vyzdvihli, ak máme vieru. Kde však chýba viera, tam Boh také veci nevytvorí, nechá veciam voľný priechod a pôsobí cez

stvorenia, ako to vyššie bolo povedané. To ale nie sú tie diela, v ktorých Ho možno spoznať. Lebo vplývajú na to aj stvorenia, nie sú to čisto Božie diela, v ktorých nepôsobí nikto iný, iba On sám. Toto (= pravé Božie dielo) vzniká, keď sme bezmocní a utláčaní v našich právach alebo úmysloch a necháme v sebe pôsobiť Božiu silu; to sú šľachetné skutky.

Ako majstrovsky vystihuje Mária falošných pokrytcov! Nepozerá im na ruky alebo do očí, ale do srdca, keď vraví: „čo pyšne zmýšľajú vo svojom srdci“. Tým vystihuje hlavne nepriateľov Božej pravdy, akými boli Židia voči Kristovi a akými niektorí sú aj teraz. Lebo títo učenci a svätci nie sú pyšní kvôli svojim šatám alebo vystupovaniu, modlia sa veľa, postia, kážu a veľa študujú, slávia omše, nosia pokorne hlavu a nenosia drahé šaty, sami si však myslia, že najväčším nepriateľom pýchy, nepravosti a pokrytectva nie je nik iný ako oni sami, a niet väčšieho priateľa Božej pravdy ako oni sami. Ako by mohli škodiť pravde, keď sú predsa takí svätí, nábožní, učení ľudia? Taká je ich bytosť, žiari, ligoce sa a hýbe masami. Ach, oni to myslia tak srdečne dobre, vzývajú milého Pána Boha a ľutujú úbohého Ježiša, ktorý nie je taký nespravodlivý, pokorný a nábožný, ako sú oni.

O nich hovorí Mt 11,19: „Ospravedlnením múdrosti sa stali jej činy“. To znamená, oni sú spravodlivejší a múdrejší ako ja sám, kto som Božia múdrosť; ako to ja robím, to nie je dobré a oni ma napomínajú. To sú najjedovatejší, najškodlivejší ľudia na zemi, to je priepastne hlboká, diabolská pýcha srdca, pre ktorú niet rady. Lebo oni nepočúvajú; čo sa im povie, to ich nezaujíma; podľa nich sa to týka len úbohých hriešnikov; oni to nepotrebujú. Ján ich volá hadím plemenom, v Luk. 3,7, a Kristus tiež. To sú tí skutoční vinníci, ktorí sa neboja Boha a sú len na to, aby ich Boh zničil v ich pýche, pretože v mene Boha a spravodlivosti oni prenasledujú najviac právo a pravdu, ako som to už povedal. Preto medzi tromi Božími nepriateľmi oni sú na prvom mieste.

Lebo medzi Božími nepriateľmi boháči sú najmenej nebezpeční, oveľa horší sú násilníci, ale takíto „učenci“ sú najhorší, lebo zvädzajú aj ostatných. Boháči vyhubia pravdu sami v sebe, násilníci ju odháňajú u iných, ale „učení“ sú najhorší, oni ju úplne zničia a nahradia ju niečím úplne iným: výmyslami svojho srdca tak, že sa pravda už nemôže obnoviť. A pretože pravda je viac ako ľudia, v ktorých prebýva, takíto učenci sú horší ako násilníci a boháči. Ó, Boh ich veľmi nenávidí, a tak je to správne!

Tretie dielo: ponížuje povýšených

Mocnárov pozbavuje trónov

Z prvých dvoch diel nasledujúce diela sú ľahko pochopiteľné. Lebo tak, ako zničil učencov

a mudrlantov s ich tvrdohlavosťou a „dobrými úmyslami“, na ktoré sa spoliehali a vo svojej pýche ubližovali bohobojným. Títo najmä pre Božie slovo trpeli bezprávie a znášali odsúdenie svojej pravdy a práva. Takto ničí a zosadzuje Boh aj mocných a veľkých s ich mocou a autoritou, na ktoré sa spoliehajú a ktoré svojvoľne uplatňujú voči obyčajným, nábožným a pokorným ľuďom, ktorí od nich musia znášať škodu, trápenie, smrť a každé zlo. Ale ako (Mária) chválospev) potešuje tých, ktorí musia znášať krivdu a škodu kvôli spravodlivosti, pravde a Slovu, tak potešuje i tých, ktorí znášajú škodu a zlo. A ako potešuje týchto, tak naháňa strach druhým. To všetko ale treba posúdiť vo svetle viery a vyčkať do konca. Lebo mocných nezničí hneď, ako by si to zaslúžili, ale chvíľu ich nechá, kým ich moc nedosiahne vrcholu. Potom ich už nedrží ani Boh ani ich vlastná sila, ich moc zanikne sama od seba bez hluku a rachotu. Potom sa utláčani oslobodia, tiež bez rachotu, lebo v nich pôsobí Božia sila, ktorá trvá aj vtedy, keď už moc mocných zanikla.

Ale zapamätaj si, že ona (Mária) nehovorí, že (Boh) tróny zničí, ale že „mocnárov zosadí z trónov“. A tiež nevraví, že ponížených nechá dole, ale že „ich povýši“. Lebo odkedy je svet svetom, musia vrchnosť, vláda, moc a vládne kreslá ostať. Ale ak zneužívajú svoju moc a používajú ju proti Bohu, ak krivdia nábožným a robia im násilie, tešia sa z toho a povyšujú sa, že ich nepoužívajú na Božiu slávu, to dlho nestrpí. Tak to vidíme vo všetkých dejepisných knihách a v skúsenosti: (Boh) jednej ríši dá povstať a inú zničí, jedno kniežatstvo vyzdvihne a druhé potlačí, jeden národ rozmnoží a iný vyhubí. Takto to urobil Asýrii, Babylonu, Peržanom, Grékom a Rimanom, ktorí si mysleli, že večne budú sedieť na tróne. Nezničil rozum, vedu a právo - lebo ak má svet obstať, treba mať rozum, vedu i právo -, ale pýchu a pyšných, ktorí sa starajú len o seba, majú záľubu len v sebe, Boha sa neboja, prenasledujú nábožných aj božské právo a takto zneužívajú pekné Božie dary.

Čo sa týka Božích vecí, špekulanti a namyslení mudrlanti sa často spolčujú s mocnými a podnecujú ich proti pravde, ako je napísané v Žalme 2,2: „Spolčujú sa pozemskí králi, vládcovia sa spolu radia proti Hospodinovi a jeho Pomazanému“ atď, takže múdri, mocní, bohatí, to značí svet so svojim najväčším a najvyšším bohatstvom musí byť proti právu a pravde. Preto Duch Svätý ústami tejto matky utešuje malých, že sa nemajú dať pomýliť ani zastrašiť, ale nechať ich byť múdrymi, mocnými a bohatými; nepotrvá to dlho. Lebo keby títo „svätí“ a učení spolu s mocnými a s bohatými pánmi nebojovali proti, ale za právo a spravodlivosť, kde by bolo bezprávie? Kto by musel znášať nejaké zlo? Nie, nie tak, ale učení, „svätí“, mocní, veľkí, bohatí a najlepší na svete musia bojovať proti Bohu a právu, musia byť diabloví, ako hovorí Habakuk 1,16: „lebo z nich má svoj tučný podiel a výdatný pokrm“, to znamená: zlý duch má maškrtnú papuľu, rád žerie to najlepšie, najchutnejšie a najvyberanejšie, ako medveď med. Preto sú učenci, svätí pokrytci ako i veľkí páni, a

boháči diablovými pochútkami. Naopak Boh si volí, čo svet zavrhuje, chudobných, nízko postavených, jednoduchých, bezvýznamných, pohŕdaných, ako píše Pavol v 1.Korint'anom 1,28. A dovoľuje, aby tí najmenší trpeli od elity sveta, aby sme pochopili, že naša spása nespočíva v ľuďoch, ale jedine v Božej moci a jeho dielach, ako hovorí aj Pavol (1Kor 3,7). Z toho vyplýva, že sa právom hovorí: „učení sú zvrátení“ (v nemčine slovná hračka: die Gelehrten- die Verkehrten, pozn.prekl.), „Knieža - škodná v nebi“ „tu bohatý - tam chudobný“. Lebo učení sa nevzdajú pýchy srdca, mocní sa nevzdajú utláčania a bohatí pôžitkov, tak to chodíeva.

Štvrté dielo: povýšenie ponížených

A povýšil ponížených

„Ponížení“ tu neznamená pokorných, ale všetkých, ktorí sú pred svetom zaznávaní a neznamenajú vôbec nič. Lebo práve to je slovo, ktoré Mária aplikuje na seba: „Zhliadol na poníženosť svojej služobnice“. Naozaj pokorní sú tí, ktorí sú zo srdca ochotne ponížení a bezvýznamní a nevyhľadávajú možnosť povýšenia. „Povýšenie“ nemožno potom chápať tak, že ich posadí na tróny namiesto tých, ktorých zosadil. Ak je milosrdný voči bohobojným, to neznamená, že ich postaví na miesto učení a pyšných ale dá im oveľa viac, to znamená, že v Bohu sú duchovne povýšení ponad všetky tróny a moc a všetku učenosť sudcov, lebo vedia viac ako všetci učení a mocní. Ako k tomu dochádza, hovorí sa vyššie pri prvom diele, nie je potrebné to zopakovať. Je to povedané na útechu všetkým trpiacim a na postrach všetkým tyranom, len aby sme mali toľko viery, že by sme na to dbali.

Piate a šieste dielo: Hladných nasýtil dobrotami a boháčov prepustil naprázdno

Ako bolo vyššie povedané, poníženými nenazývame tých, ktorí sú v podradnom, bezvýznamnom postavení, ale tých, ktorí sú tam radi alebo tam chcú byť, najmä ak sú tam pre Božie Slovo alebo pre pravdu dotlačení; takisto ako hladní nie sú tí, ktorí majú málo jedla alebo žiadne jedlo, ale ktorí ochotne znášajú nedostatok, najmä ak sú k tomu dotlačení kvôli Bohu alebo pravde. Čo je nižšie, menejcennejšie a biednejšie ako diabol a zatratenci, tak ako tí, ktorí sú mučení, usmrtení hladom alebo obesení kvôli svojim zločinom, ktorí trpia poníženie a núdzu nedobrovoľne? A predsa im to nič nepomôže, ba ich bieda sa rozmnožuje a zväčšuje. O týchto Matka Božia nehovorí, ale o tých, ktorí sú zjednotení s Bohom a Boh s nimi, ktorí v neho veria a dôverujú mu. Naopak, prekážalo

svätým praotcom Abrahámovi, Izákovi a Jákobovi, že boli bohatí? Prekážal Dávidovi jeho kráľovský trón, Danielovi jeho moc v Babylone a všetkým, čo patrili k vyššiemu stavu a mali alebo ešte aj majú veľký majetok, ak ich srdce k tomu nepriľne a nehľadá v tom svoj prospech? Šalamún hovorí v Prísloviach 16,2, že „pohnútky zvažuje Hospodin“, t. zn. nesúdi podľa vonkajšieho vzhľadu a stavu, či sú bohatí, chudobní, vysoko, nízko, ale podľa ducha a vnútra. V tomto živote a na tejto zemi musia ostať rozdiely v osobách a spoločenského postavenia, ale srdce nemá na nich lipnúť ani od nich utekať, nemá lipnúť na vysokopostavených a bohatých a neutekať od ponížených a chudobných. Tak vraví aj Žalm (7,10.12): „Bože, ktorý skúmaš srdcia i obličky“, „Boh je spravodlivý sudca“. Ľudia však súdia podľa tváre a preto sa často mýlia.

Aj tieto veci sa odohrávajú skryto, podobne ako tie predchádzajúce, že ich nik necíti, kým nepríde koniec. Bohatý človek nezbadá, aký je prázdny a biedny, kým neumrie alebo nevyjde na mizinu. Potom vidí, že nič nemalo cenu, ani všetok jeho majetok, ako píše Žalm (76,6 Vg.) „olúpení boli chrabrí bojovníci. A teraz spia svoj sen“. Naopak, hladní nevedia, akí sú plní, kým nepríde koniec; potom sa potvrdí Božie slovo (Lk 6,21): „Blahoslavení, ktorí teraz hladujete, lebo budete nasýtení“ a na to utešujúci prísľub Matky Božej: „Hladných nasycuje dobrami“. Nie je predsa možné, že Boh nechá zahynúť následkom telesného hladu niekoho, kto v neho dúfa, skôr by poslal všetkých anjelov, aby ho krmili. Eliáša krmil krkavcami a vdova zo Sarepty ho dlho živila z hrsti múky (1 Kráľ. 17). Nemôže opustiť tých, čo v neho dúfajú, preto hovorí Dávidov Žalm 37,25: „Bol som mladý a zostarol som, no nevidel som opusteného spravodlivého, ani jeho potomstvo žobrať o chlieb.“ Kto však dôveruje Bohu, je spravodlivý. Práve tak hovorí Žalm (34,11 PP): „Bohatí môžu biediť a hladovať, ale tým čo hľadajú Hospodina, nič dobré nebude chýbať“. A Samuelova matka Anna hovorí (1Sam 2,5Vg): „Sýti sa prenajmú za chlieb, hladní však prestanú lačniť“. Žiaľ, naša poľutovaniahodná nevera tomu vždy prekáža, aby Boh v nás takéto veci konal a my ich nemôžeme zakúsiť ani spoznať. Chceme byť sýti a mať všetkého dostatok. Skôr ako príde hlad a bieda, vytvoríme si zásoby vopred na budúci hlad a biedu tak, aby sme Boha a jeho pomoc nikdy nepotrebovali. Čo je to za vieru, ktorá Bohu len vtedy dôveruje, ak má zásoby a vie, ako si môže pomôcť? Nevera spôsobuje, že Božie slovo, pravda a právo vidíme prehrávať a nepravosť vyhrávať; vtedy mlčíme, netrestáme, neozveme sa, nebránime sa, necháme veciam voľný priechod. Prečo? Máme obavy, že nás niekto napadne a tiež nás urobí chudobnými, že umrieme od hladu a budeme naveky ponižovaní. To ale znamená, že si časné dobro ceníme viac ako Boha a na jeho miesto postavíme modlu, takže potom nepočujeme alebo nechápeme Božie prísľúbenie, že ponížených povýši, povýšených poníži, chudobných naplní

a bohatých necháva naprázdno. A potom sa už nedostaneme k poznávaniu jeho skutkov, bez ktorého niet blaženosti a musíme byť potom večne zatratení, ako hovorí Žalm 28,5: „Oni predsa nechápu skutky Hospodina ani dielo jeho rúk. Zničí ich a neobnoví.“

A to je i spravodlivé, lebo ak neveria jeho prisľúbeniam, považujú ho za ľahkovážneho, ľživého Boha; neodvážia sa ničoho ani nič nezačnú podľa jeho slov; a už vôbec si nevážia jeho pravdu. Mária predsa nehovorí: bohatých nasýtil, povýšených povýšil, ale: hladných nasýtil, nepatrných povýšil. S hladom sa musíš dostať doprostred biedy a skúsiť, čo je hlad a bieda, že tu nie sú zásoby ani pomoc od ľudí, ale jedine od Boha a dielo záchrany je všetkým ostatným nemožné, iba Bohu je možné. Takže nemusíš myslieť na samotné poníženie a hovoriť o ňom, ale dostať sa do toho, viaznuť v tom bez akejkoľvek pomoci, aby tu mohol pôsobiť sám Boh; alebo aspoň túžiť po takom niečom a nebáť sa, keby k tomu skutočne došlo. Preto sme kresťanmi a máme evanjelium, ktoré diabol a ľudia nemôžu strpieť, že by sme dospeli k núdzi a poníženiu a aby Boh v našom prípade mohol zasiahnuť. Pomysli si sám: keby ťa mal nasýtiť, skôr ako by ti dal vyhladnúť, alebo povýšiť skôr, ako si bol ponížený, musel by sa správať ako kúzelník a nemohol by robiť to, čo prisľúbil. Jeho diela by boli na posmech; hoci v Žalme (111,7) je napísané: „Pravda a právo sú dielo jeho rúk, všetky jeho príkazy sú spoľahlivé“. Keby mal ale zasiahnuť ihneď po tvojom oznámení núdze alebo poníženia; alebo keby mal pomôcť pri malej núdzi a malom ponížení, boli by také diela primalé pre Božiu moc a slávu, o ktorých Ž 111,2 hovorí: „Veľké sú skutky Hospodinove, skúmajú ich všetci, ktorí majú v nich záľubu.“

Pozrime sa na opačný prípad. Mal by Boh zlomiť vysoko postaveného a bohatého ešte skôr, kým sa takými stali? Ako sa má k tomu postaviť? Musia predsa najskôr prísť úplne do výšky a k bohatstvu, aby si mysleli, že je to ta i v skutočnosti. že ich nik nezlomí, nik sa nemôže voči nim brániť. Vo svojej veci sú si takí istí, že povedia, čo povedal Izaiáš o Babylone (Iz 47,8 n): „Teraz počuj toto: Ó nežná, ty, čo tróniš v istote, čo si myslíš: Ja a nik iný. Nezostanem vdovou a nespoznám stratu detí. Oboje ťa postihne v okamihu, v jeden deň...“ atď. Tu môže Boh pôsobiť svojimi skutkami. Tak doprial faraónovi, aby sa povýšil nad deťmi Izraela a utláčal ich, ako o ňom hovorí sám Boh: „Zachoval som ťa však len preto, aby som na tebe mohol ukázať svoju moc a po celej zemi sa rozprávalo o mojom mene.“ (Ex 9,16) A takýchto príkladov je plná Biblia, ktorá neučí iné ako o Božom diele a slove, dielo a slová ľudí zavrhuje.

Hľa, aká je to veľká útecha: že nie človek, ale hladnému Boh nielen dá niečo, ale ho úplne uspokojí. K tomu Mária hovorí: „dobrami“, to znamená, také naplnenie neškodí, ale je užitočné, poteší a posilní telo aj dušu. Ale poukazuje i na to, že predtým im chýbali všetky dobrá a vo všetkom mali núdzu. Lebo, ako je to vyššie povedané, bohatstvo tu zahŕňa

rôzne telesné dobrá, z ktorých má radosť aj duša. A naopak, hlad tu neznamená iba nedostatok potravy, ale nedostatok všetkých pozemských dobier. Človek sa zaobíde bez všetkých vecí okrem potravy, preto skoro všetky dobrá sú tu kvôli potravinám. Bez jedla nemôže žiť nikto, ale mohol by žiť bez šiat, domu, peňazí, pôdy a ľudí. Preto Písmo hovorí o časných dobrách vo vzťahu k veci, bez ktorej sa najmenej možno zaobísť, takže lakomcov a tých, čo bažia po časných dobrách, nazýva otrokmi brucha (Rim 16,18) a Pavol nazýva brucho ich bohom (Filipanom 3,19).

Ako by mohlo niečo presvedčivejšie a príťažlivejšie povzbudiť k ochotnému znášaniu hladu a chudoby ako výstižné slová Matky Božej, že Boh chce všetkých hladných naplniť dobrami? Koho tieto slová a taká pocta a cena chudoby nepríťahujú, ten je bez viery a dôvery, ako pohan.

Naopak: ako možno viac znechutiť bohatstvo alebo viac vystrašiť boháča ako tým, že ho Boh nechá prázdny? Ó, aké sú to veľké, nesmierne veci, Božie naplnenie a Božie opustenie. Ako tu nemôže pomôcť ani radiť nijaké stvorenie! Človek sa zľakne, ak počuje, že ho otec vydedí alebo padne do nemilosti u svojho pána- a my vyvýšení a bohatí sa nezľakneme, ak počujeme, že sa nás zrieka Boh, a nielen zrieka, ale hrozí, že nás zlomí, poníži a vyprázdni? Naopak je radosťou, ak je otec dobrotivý, pán milostivý a niekto sa spolieha na to tak, že sa zriekne tela i majetku. A my tu máme taký Boží prísľub, tak mocnú útechu - a nevieme ju používať, tešiť sa z nej, ďakovať, ani sa radovať. Ó ty biedna nevera, zaťatá a suchá ako kameň, ak také veľké veci necítiš!

To je všetko o šiestich Božích dielach.

Rozpamätá sa na svoje milosrdenstvo a ujíma sa Izraela, svojho služobníka

Po Božích dielach na sebe a na všetkých ľuďoch sa Mária vracia opäť na začiatok a uzatvára Magnificat najväčším dielom zo všetkých Božích diel, to je Vtelením Božieho Syna. A tu vyznáva slobodne, že je slúžkou a služobníčkou pre celý svet, pretože vyznáva, že v nej dokonané dielo sa stalo nielen jej, ale pre dobro celého Izraela. Predsa však rozdeľuje Izrael na dve časti a uprednostňuje tú, ktorá slúži Bohu. Nik však neslúži Bohu, iba ten, kto nechá v sebe pôsobiť svojho Boha a Jeho dielo, ako sme o tom vyššie hovorili. V súčasnosti sa však slovo „bohoslužba“ používa v pozmenenom význame, že ten, kto ho počuje, nemyslí na také skutky, ale na hlahol zvonov, na kameň a drevo kostolov, na kadidlo, na plamene sviečok, na jačanie v kostoloch, na zlato, hodváb a drahé kamene, na chórové kapucne a omšové rúcha, kalichy a monštrancie, organy a obrazy, na procesie a chodenie do kostola - a najmä: na bezduché opakovanie modlitieb a počítanie zrníek

ruženca. Až tam sa dostala bohoslužba, o ktorej Boh nič nevie, zatiaľ čo vieme len spievať Magnificat denne, zvučným hlasom a nádherou. O jeho vlastnom zmysle a posolstve však mlčíme, čím ďalej tým viac. Ale text je silný: kým tieto pravé Božie diela nepoznáme a nežijeme aj za cenu utrpenia, nebudú pravé bohoslužby, ani Izrael, ani milosť, ani milosrdenstvo, ani Boh - ani keď sa vyspievame na smrť a do kostolov dáme všetky majetky sveta. Boh takéto veci neprikázal, preto nenachádza v tom ani zaľúbenie, o tom niet pochyb.

Len takému Izraelu, ktorý Bohu slúži, takému bude Vtelenie Krista na ošoh, len ten je jeho vlastný, milovaný ľud, kvôli ktorému sa aj stal človekom, vykúpil ho z moci diabla, hriechu, smrti, pekla, aby ho priviedol do spravodlivosti, večného života a blaženosti. To je „povýšenie“, o ktorom tu spieva Mária, ako píše Pavol (Tit 2,14), že vydal za nás seba samého, aby si očistil svoj vyvolený ľud. Takto hovorí aj Peter (1Pt 2,9): „Vy však ste vyvolený ľud, kráľovské kňazstvo“. To sú bohatstvá božského, bezhraničného milosrdenstva, na ktorých nemáme nijaké zásluhy, ale dostali sme ich z čistej milosti. Preto hovorí Mária: „Pamätá na milosrdenstvo“; nehovorí: myslí na naše zásluhy a hodnosť. Boli sme núdzni, ale úplne nehodní. Na tom sa zakladá jeho Božia) chvála a sláva, ktorá musí umlčať našu pýchu a opovážlivosť. On nemá na čo pozerieť, čo by ho malo motivovať, okrem jeho milosrdenstva; a toto meno („milosrdný“) chcel zjaviť. Prečo ale hovorí Mária, že sa „rozpamätal“ a nie „zhliadol“ na svoje milosrdenstvo? Preto, lebo ho už sľúbil, ako to hovorí nasledujúci verš. Dlho meškal, zdalo sa, že naň zabudol (ako sa neraz zdá, že na nás zabudol). Ale keď prišiel, stalo sa známym, že nezabudol, ale že bez prestania myslel na to, aby splnil svoje prisľúbenia.

Je však pravdou, že pod slovom Izrael sa tu myslia samotní Židia a nie my pohania. Ale keď ho odmietli, vybral niektorých z nich, aby zadosťučinil menu Izrael a potom z neho vytvoril duchovný Izrael. Toto naznačuje Gn 32,25 nn., keď svätý patriarcha Jakob zápasil s anjelom a on spôsobil, že mu ochrnul bedrový kĺb, aby sa jeho deti nechválili telesným zrodením, ako to robia Židia. Vtedy dostal i meno, aby sa ďalej volal Izraelom ako patriarcha, ktorý nie je len Jakob, otec telesných detí, ale aj Izrael, otec duchovných detí. K tomu pristane slovo „Izrael“, čo znamená „Božie knieža“.¹⁸ To je veľmi vznešené, sväté meno a obsahuje v sebe veľký zázrak, že sa človek z milosti Božej stáva mocným ako Boh, takže Boh robí, čo chce človek. Tak ako vidíme, že skrze Krista je kresťanstvo spojené s Bohom ako nevesta so ženíchom, že nevesta má právo na ženíchovo telo a všetko, čo má. A to všetko sa deje vierou. Človek tu robí to, čo chce Boh a zasa Boh, čo

18 Podľa Mst Luther nesprávne odvodzuje meno Israel od sar – knieža, pán. V súčasnosti sa odvodzuje od sarah – bojovať, teda Boží bojovník. Pozri Mst, s. 359, pozn. 349

chce človek, takže Izrael je Bohom formovaný a Božou mocou obdarený človek, ktorý je v Bohu, s Bohom a vďaka Bohu pánom, ktorý môže všetko konať a mať.

Hľaď, toto znamená Izrael. Hebrejské slovo saar totiž znamená pána, knieža. El je Boh. Keď to dáš dokopy hebrejským spôsobom, stane sa z neho Izrael. Taký Izrael chce mať Boh. Preto vtedy, keď Jakob zápasil s anjelom a vyhral, povedal mu: Budeš sa volať Izrael. Lebo ak si mocný s Bohom, budeš mocný aj medzi ľuďmi. O tom sa dá veľa hovoriť, lebo Izrael je hlboké a vznešené tajomstvo.

Ako to sľúbil našim otcom, Abrahámovi a jeho potomstvu naveky

Tu padajú do prachu všetky zásluhy a odvaha a vyzdvihnutá je čisto milosť a milosrdenstvo Božie. Lebo Boh sa neujal Izraela pre jeho zásluhy, ale pre svoje prisľúbenie. Z čistej milosti prisľúbil, z čistej milosti splnil. Preto hovorí Pavol Galat'anom 3,17 n, že Boh štyristo rokov predtým ako dal Zákon Mojžišovi, dal prisľúbenie Abrahámovi; preto sa nik nemôže chváliť alebo tvrdiť, že si takú milosť alebo prisľub vďaka Zákonu alebo jeho dodržiavaniu zaslúžil.

Toto prisľúbenie zvelebujeme a vyzdvihujeme aj Matka Božia, a to nado všetko, pripisuje toto dielo vtelenia Boha pripisuje výlučne Božím milostivým a nezaslúženým prisľúbeniam, ktoré dal Abrahámovi.

Božie prisľúbenie dané Abrahámovi sa nachádza predovšetkým v Gn 12,3 a Gn 22,18, je však uvedený na viacerých miestach a znie takto: „V tebe budú požehnané všetky pokolenia zeme“. „Pretože si poslušol môj hlas, v tvojom potomstve budú požehnané všetky národy zeme.“ Tieto Božie slová vyzdvihuje Pavol a všetci proroci, a je to správne. Pretože kvôli týmto slovám bol zachovaný a požehnaný Abrahám a v ňom musíme byť požehnaní ešte aj my. Lebo sa týkajú Krista, bol nimi prisľúbený ako Spasiteľ celého sveta. A to je lono Abrahámové, v ktorom ostali všetci, čo došli spásy pred Kristovým narodením, a bez týchto slov nik nebol spasený, ani keby bol býval vykonal všetky dobré skutky. Na to chceme zblízka pozrieť.

Z týchto Božích slov vyplýva predovšetkým to, že bez Krista celý svet je hriešny, odsúdený a pod kliatbou so všetkým, čo robí a čo pozná. Lebo ak vraví: nie niektoré, ale všetky pokolenia majú byť požehnané v Abrahámovom semene, potom bez Abrahámovho semena nebude v národoch nijaké požehnanie. Bol by Boh s takou vážnosťou a vzácnou prísahou sľúbil požehnanie, keby tu bolo bývalo požehnanie a nie samé zatratenie (alt. odsúdenie, nešťastie)? A z tohto výroku proroci vyvodili bohaté závery: že všetci ľudia sú zlí, samí luhári, falošní, zaslepení, krátko povedané - bez Boha, takže podľa Písma nie je

nijakou čťou volať sa človekom. Lebo ak toto meno pred Bohom neznamená viac, ako keď niekoho vo svete volajú luhárom alebo neverným; tak veľmi je skazený Adamovým pádom, že mu je odsúdenie vrodené, takže sa stáva takpovediac jeho prirodzenosťou a podstatou.

Za druhé platí, že toto Abrahámovo semeno sa nemohlo narodiť prirodzenou cestou z muža a ženy. Lebo takéto narodenie je zavrhnuté a dáva zavrhnuté ovocie, ako bolo povedané. Ak v tomto Abrahámovom semene má byť spasený a požehnaný celý svet, ako hovoria slová Božej prísahy, tak toto semeno musí byť vopred požehnané, nedotknuté a nepoškvrnené odsúdením, ale čisté požehnanie, plné milosti a pravdy. Naopak: Ak Boh, ktorý nemôže luháť, prisľúbi a prisahá, že to bude Abrahámovo prirodzené semeno, to znamená prirodzené, pravé dieťa, tak toto semeno musí byť prirodzený človek, narodený z tela a krvi Abrahámovej.

Tieto dve veci: pôvod zo skutočného tela a krvi Abraháma a nebyť narodeným z muža a ženy prirodzeným spôsobom – tieto veci sa zdajú protirečením. Preto používa kniha Genesis 22,18 slovo „tvoje semeno“ a nie „tvoje dieťa“, aby bolo jasné a isté, že to má byť jeho prirodzené telo a duša, akým je aj semeno. Ako vieme, dieťa nemusí byť prirodzeným dieťaťom (môže byť adoptované). Treba tu nájsť riešenie, aby Božie slovo a prísaha ostali pravdivé napriek tomu, že je tu (zdanlivé) protirečenie.

To urobil Boh sám, on dokáže splniť, čo prisľúbi aj keď to nikto nepochopí skôr ako sa to stane. Preto Jeho slovo a dielo nepotrebujú ako základ rozum, ale slobodnú, číru vieru. Hľa, to je požehnané semeno Abrahámovo, v ktorom bude oslobodený celý svet od odsúdenia. Lebo kto verí v toto semeno, vzýva ho, vyznáva a prilne k nemu, tomu sa odpustí všetko odsúdenie a dostane všetko požehnanie tak, ako hovoria slová prísahy: „v tvojom potomstve budú požehnané všetky národy zeme“. To znamená, všetko čo môže byť požehnané, musí byť požehnané v tomto semene a nijakou inou cestou. Hľa, toto je Abrahámovo semeno, ktoré nevzišlo zo žiadneho z jeho synov, čo Židia celý čas verili a očakávali, ale narodilo sa z jeho dcéry Márie.

Toto semeno má na mysli táto nežná Matka, ktorá tu hovorí, že sa ujal Izraela podľa svojho prisľubú Abrahámovi a celému potomstvu: tu videla, že prisľúbenie bolo splnené na nej. Preto hovorí, že pre spomienku na svoje milosrdenstvo dodržal svojo slovo, ujal sa Izraela a dodržal svoje slovo. Tu vidíme základ evanjelia, prečo smeruje všetka náuka a hlásanie k viere v Kristovo vtelenie a k Abrahámovmu Ionu. Lebo inak niet rady ani pomoci. Kde chýba táto viera, tam sa požehnané semeno neujme. A skutočne, celá Biblia spočíva na tejto Božej prísaha, lebo v Biblii všetko hovorí o Kristovi. Ďalej vidíme, že všetci starozákonní patriarchovia spolu so svätými prorokmi mali takú istú vieru v evanjelium, akú

máme my, ako vraví Pavol v 1Kor 10,1 nn. Lebo všetci ostali v pevnej viere v Boží prísľub a Abrahámovu lono a zachovali sa len preto, lebo verili v budúce prisľúbené semeno tak, ako my veríme v zjavené a darované. Je to však všetko jedna pravda prisľúbenia, tak ako aj jedna viera, jeden duch, jeden Kristus, jeden Pán, ako dnes, tak i za dávnych čias i naveky, ako vraví Pavol Hebrejom 13,8.

Že ale potom bol daný Židom Zákon, nestalo sa na základe tohto prisľúbenia. Stalo sa to preto, aby pomocou svetla Zákona lepšie spoznali svoju skazenú prirodzenosť a ešte horlivejšie a vrúcnejšie túžili po tomto prisľúbenom a požehnanom semene. Tým mali prednosť pred celým pohanským svetom. Ale oni tú výhodu obrátili a urobili z nej nevýhodu, vlastnými silami chceli splniť Zákon namiesto toho, aby jeho pomocou spoznali, že sú zavrnutí a potrebujú požehnanie. Tým si sami zavreli dvere, ktorými malo prejsť toto semeno. Ostali tak dodnes, dal by Boh, aby nie nadhlo! Amen.

A v tom bola podstata celého sporu prorokov s nimi. Lebo proroci dobre poznali zámer Zákona, že v ňom máme spoznávať našu skazenú prirodzenosť a naučiť sa vzývať Krista. Preto odsúdili „dobré skutky“ Židov a ich život, ktorý sa neuberal touto cestou. Tak sa niektorí nazlostili na nich a usmrtili ich, pretože zavrhovali ich bohoslužbu, dobré skutky a dobrý život; ako to robia pokrytci a nemilosrdní svätci v každom čase. O tom by sa dalo veľa hovoriť.

Mária však hovorí: „Abrahámovi a jeho potomstvu naveky“. Večnosť tu treba rozumieť tak, že taká milosť pre Abrahámovu krv (čo sú Židia) platí od jeho čias po celý čas až do posledného dňa. Lebo hoci väčšina z nich je zatvrdilá, v každom čase sú aj takí – hoci je ich málo, čo sa obrátia ku Kristovi a veria v neho. Lebo Boží prísľub neklame, že Abrahámovi a jeho semenu bolo dané prisľúbenie nie na rok, nie na tisíc rokov, ale do večnosti, to znamená z pokolenia na pokolenie, bez prestania. Preto by sme sa nemali správať k Židom nepriateľsky, lebo sú medzi nimi aj budúci kresťania a stávajú sa nimi denne. Na to majú prisľúbenie oni, a nie my pohania, že v každom čase budú medzi Abrahámovými potomkami kresťania, ktorí rozpoznajú požehnané semeno. Naša vec spočíva na samom milosrdenstve Božom bez jeho prísľubu. Kto vie: keby sme žili ako skutoční kresťania a dobrotivo ich privádzali ku Kristovi, to by bol ten správny prístup. Kto by chcel byť kresťanom, ak vidí, ako neľudsky zaobchádzajú kresťania s ľuďmi? Nie tak, milí kresťania, treba povedať pravdu s láskou; ak ho neprijmú, nechať ich byť. Koľko je kresťanov, ktorí Krista neposlúchajú, nepočúvajú jeho slová, sú horší ako pohania a Židia a predsa ich nechávame na pokoji, padáme im k nohám, a klaniame sa im skoro ako modlám.

Tým to nateraz končíme a poprosíme Boha o správne porozumenie tohto Magnificat, aby nielen svietilo a rozprávalo, ale horelo a žilo v našom tele i duši. To nech nám dá Kristus na príhovor svojej milej Matky Márie a kvôli nej! Amen.

=====

Nakoniec opäť prichádzam k Vašej kniežacej milosti, milostivý pane a prosím VKM aby mi prepáčila moju odvahu. Lebo hoci viem, že VKM má denne bohaté vyučovanie a napomínanie, nemôžem zanechať svoju povinnosť poddaného a vernosť bez toho, aby som nemyslel a nemal starosť o VKM. Lebo všetci dúfame, že v budúcich časoch, čo Boh milostivo a spásonosne dá, má prísť do rúk VKM saský regiment. A to je veľké, cenné dielo, ak sa podarí dobre, ale nebezpečné a plné biedy, ak sa nepodarí. Mali by sme vo všetkých veciach dúfať v najlepšie a vyprosovať to, ale aj obávať sa a robiť si starosti o najhoršie. Nech VKM pomyslí, že Boh v celom Písme nikdy nedal chváliť pohanského kráľa alebo knieža, ako je svet svetom, ale často ho nechal skôr haniť. To je veľký, bázeň vzbudzujúci obraz vládarov. Aj v izraelskom ľude, ktorý bol predsa jeho vlastným ľuďom, nenašiel nijakého kráľa, ktorý by bol iba chvályhodný a nezaslúžil si trest. Napriek tomu v národe Júda, ktorý bol hlavným podielom celého ľudského pokolenia, ktorý Boh vyzdvihol a miloval nadovšetko, pochválil iba niekoľkých, a to nie viac ako šiestich kráľov. A najcennejší z nich, najvzácnejšie knieža Dávid, ktorému sa nik pred ním, vedľa neho ani po ňom nevyrovnal v svetskom panovaní, či už v tom, že plný bázne Božej a múdrosti konal len na Boží príkaz, a nie podľa svojho rozumu, - ale sa predsa potkol a to viackrát. A pretože Písmo nemohlo jeho vládu chváliť a bolo nútené rozprávať o nešťastí národa, ktoré prišlo naň cez Dávida, nedáva vinu Dávidovi, ale ľudu. Boh bol nahnevaný na národ a dopustil, aby Dávida, svätého muža, nahovoril diabol, aby vykonal sčítanie ľudu a pre tento čin muselo zahynúť sedemdesiatisíc mužov na mor (2 Sam 24). To všetko zariadil Boh takým spôsobom, aby postrašil vrchnosť a udržal ju v bázni a postavil jej pred oči, že je ohrozené. Lebo veľký majetok, veľká česť, veľké násilie, veľká priazeň, k tomu podlizovači, bez ktorých nemôže byť žiaden panovník, sú takpovediac položení okolo srdca kniežaťa a navádzajú ho: k pýche, k zabúdaniu na Boha, k zanedbávaniu národa a všeobecných potrieb, k rozkoši, zločinu, opovážlivosti, lenivosti, krátko: ku každej neprávosti a neresti, takže žiaden zámok a žiadne mesto nemôžu byť tak tvrdo obliehané a napadnuté. Ak sa niekto nepoučí z takého príkladu a nepostaví si bázeň Božiu ako pevnú baštu a val,- ako chce potom prežiť? Lebo ak pán a vrchnosť nemajú radi svoj ľud a ich jedinou starosťou je, aby sa sami mali dobre namiesto toho, aby cez nich i ľud prijal zlepšenie, potom je s nimi koniec, potom jeho postavenie ako vrchnosti je len na skazu

jeho duše. Nič mu nepomôže, ani keby usporadúval a podporoval slávnostné bohoslužby, kláštory, oltáre, to alebo ono. Boh bude vyžadovať počet od neho za jeho stav a jeho úrad a nezameria sa na nič iné. Preto, môj milostivý pán a knieža, odporúčam VKM Magnificat, predovšetkým piaty a šiesty verš, v ktorých je to obsiahnuté. Prosím a napomínam VKM, aby sa po všetky dni svojho života na zemi neobávala ani pekla natoľko ako toho, čo tu Matka Božia nazýva „úmyslom vlastného srdca“.

To je najväčší, najbližší, najmocnejší a najškodlivejší nepriateľ všetkých ľudí, predovšetkým vrchnosti, to znamená, že zo srdca musí vytekať rozum, dobrá mienka a dobré zmýšľanie, z ktorých musí pochádzať každá rada a každé vládnutie. A VKM nemôže byť pred ním istá, ak to predtým osvietene nepreskúma a nasleduje ho v bázni Božej. Nemyslím poradný orgán VKM, ale všetkých tých, čo s ňou v rade zasadaajú. Žiadnu radu nemáme zanedbávať, ale ani spoliehať sa výlučne na ňu. Ako teda? Tak, že VKM neprenechá modlitby mníchom alebo kňazom, ako je to teraz trápny zvykom, stavať na modlitbách iných ľudí, spoliehať sa na ne a zanedbávať vlastnú modlitbu. Ale VKM nech načerpá slobodnú, rozhodnú odvahu a odloží váhanie hovoriť s Bohom sám vo svojom srdci alebo na odľahlých miestach a odovzdať mu kľúče a naliehať naň svojim vlastným spôsobom, asi takto: „Pozri, môj Boh a Otec, to je tvoje dielo a Tvoj poriadok, že som sa narodil a stvoril si ma na to, aby som vládol. To je nepopierateľné, Ty to dobre vieš. Či som hodný alebo nehodný, som to každopádne ja, ako to vidíš a každý vidí. Preto mi daj, môj Pán a Otec, aby som rozumel svojmu ľudu na Tvoju chválu a jeho úžitok. Nenechaj ma nasledovať svoj rozum, ale buď Ty mojim rozumom. Takým spôsobom nech sa potom stane, čo sa má stať,, na Boží rozkaz“.

Ako veľmi sa Bohu páči taká modlitba a oddanosť, ukazuje sám na Šalamúnovi, ktorý sa tiež takto modlil, čo som tu ponemčil, aby si to VKM ponechala ako poučenie z tejto kázne a aby si vzbudila útechu a dôveru v Božiu milosť. Nech ostane oboje, bázeň Božia aj milosrdenstvo, ako spieva piaty verš. Porúčam sa týmto VKM, ktorú Bohu odporúčam k požehnanému vládnutiu. Amen.

Publikované v januári 2011 elektronicky ako súčasť Testimonia Theologica - internetový časopis Evanjelickej bohosloveckej fakulty Komenského univerzity v Bratislave, ISSN 1337-6411

peer reviewed by: Doc. ThDr. Ján Grešo a Mgr. František Ábel, PhD.